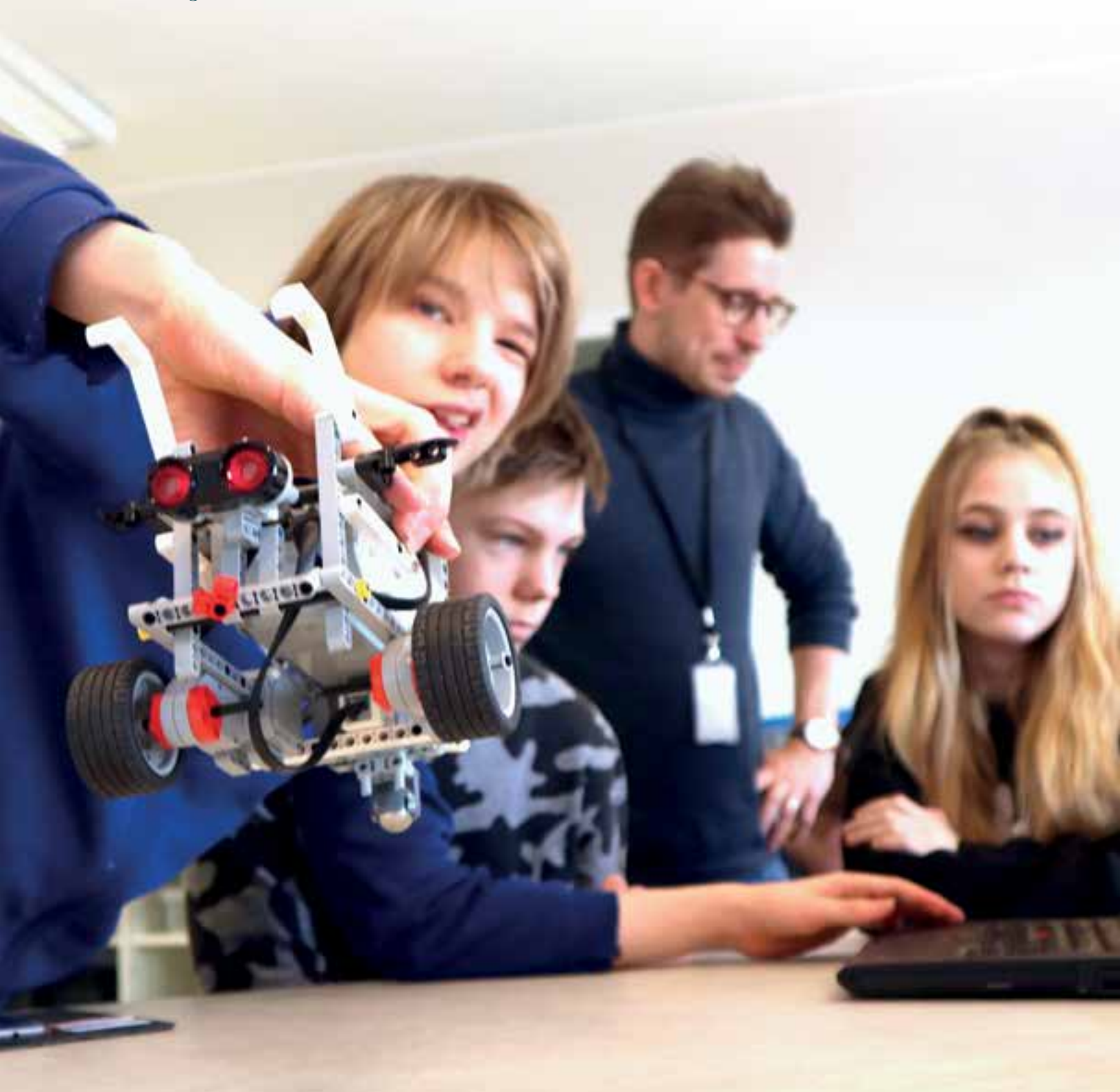

2/2019

SFV

magasinet

Bildning för framtiden

Arvid Mörne-tävlingen / SFV:s prisutdelning / Makerverkstad / Digitala bokcirklar

Nr 2
Maj 2019
Volym 18, 5. årgången

UTGIVARE
Svenska folkskolans vänner
www.sfv.fi
sfv@sfv.fi

SFV:s kultur- och bildningstidskrift
utkommer 4 gånger år 2019:

Nr	1	2	3	4
Materialdag	18.1	18.4	6.9	8.11
Utdelas	22.2	24.5	11.10	13.12

REDAKTION
SFV, Annegatan 12,
00120 Helsingfors,
tel. 09-684 4570
redaktion@sfv.fi
Vi finns på Facebook,
Twitter, YouTube och Instagram.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**
Johan Aura
johan.aura@sfv.fi
040-3559 935

REDAKTÖRER
Rabbe Sandelin
rabbe.sandelin@sfv.fi

Christine Skogman
christine.skogman@sfv.fi

LAYOUT
Pia Pettersson

PÄRM
Makerverkstan i Vasa övningsskola
Foto: Sonja Finholm/Alfred Media

Grano Oy, Vasa
ISSN 2342-7426 (print)
ISSN 2342-7442 (online)

FOTO: PIA PETTERSSON

- 4 Kontakta SFV
- 5 Ledaren: Erfarenheter från SFV:s nya ansökningssystem
- 6 Kort
- 9 Ordförande: Folkskolans sak
- 10 Mathilda Larsson vann Arvid Mörne-tävlingen
- 12 "Att vinna Arvid Mörne-tävlingen är ett av de mest ogrumlat roliga och stolta minnena jag har"
- 16 SFV:s nye styrelseledamot Fredrik Hertzberg gillar att hitta nya fakta i arkiven
- 19 Bildningskolumn: Vi och döden
- 20 SFV:s prisutdelning 2019
- 28 Digitalt skapande lär elever hur världen fungerar
- 32 Projektet ILS har skapat nytt specialpedagogiskt material
- 35 Kulturkolumn: Det svenska Karibien
- 36 Svenska föreningen i Östermyra – en livskraftig svenskspråkig förening i Seinäjoki
- 40 Den digitala bokcirkeln öppnar upp för samtal över gränser
- 43 Bengelsdorff: Inför seglingssäsongen eller tänk om Hornborg hade haft en mobiltelefon
- 45 Pommern öppen för besök igen
- 46 Flyttade till Åland för litteraturdagarnas skull
- 48 Litteraturen gör en mera empatisk
- 50 Frågan
- 51 SFV fakta
- 52 Författare på djupet
- 56 Boklådan
- 58 Kryss / sudoku / anagramjakten

”

Priset hade en mycket konkret inverkan på mitt fortsatta skrivande, både pengamässigt och symboliskt. Jag insåg att det faktiskt finns personer som har litteratur som yrke.

Ylva Perera, sidan 15

FOTO: RABBE SANDELIN

28

Det mesta runt omkring oss handlar om programmering. Från ett enkelt brödrecept till dörrklockan och algoritmerna bakom Facebook och Youtube. – Grunden är problemlösning och nyckelordet är samarbete, säger Kasper Hiltunen, en av hjärnorna bakom Vasa övningsskolas nya Makerverkstad – ett klassrum fullt av den senaste tekniken.

► *Sidan 28*

36

Seinäjokis äldsta förening, Svenska föreningen i Östermyra, samlar dels personer med svenska som modersmål, dels finskspråkiga som vill upprätthålla och utveckla sina svenskafärdigheter. Föreningen hålls livskraftig med mångsidiga verksamhet: bland annat klubbträffar varje onsdag, teater- och kulturreSOR, Lucia-uppträdanden i samarbete med skolorna, samt språkbad för dagis- och skolbarn, berättar ordförande Antti Lammi.

► *Sidan 36*

40

Det gäller att som lärare nappa på då något känns aktuellt och erbjuda eleverna förutsättningar att komma framåt i både läsningen och boksamtalen, säger Jenny Edvardsson, lärare med erfarenheter av digitala bokcirkelar i undervisningen.

► *Sidan 40*

Skriv
eller ring!

Frågor om
donationer till SFV,
SFV:s förvaltning,
och sektorn Utbildning

JOHAN AURA
KANSLICHEF
johan.aura@sfv.fi
040-3559 935

Frågor om
SFV:s ekonomifunktion
eller datasystem

TED ÖSTERMAN
EKONOMICHEF
ted.osterman@sfv.fi
0400-197 692

Frågor om
SFV:s tävlingar,
pris och medaljer
samt medlemskap

CAMILLA NORDBLAD
KANSLICHEFENS ASSISTENT
camilla.nordblad@sfv.fi
045-1210 864

Frågor om
SFV:s fastigheter

STEFAN JOHANSSON
FASTIGHETSDIREKTÖR
stefan.johansson@sfv.fi
044-7397 340

Frågor om sektorn
Kultur och bibliotek

VIVEKA ÅBERG
SEKTORSANSVARIG,
KULTUR OCH BIBLIOTEK
viveka.oberg@sfv.fi
stipendier@sfv.fi
040-5331 710

Frågor om
SFV-huset G18,
festsalen och bokningar

TOM SUNDBERG
VAKTMÄSTARE
tom.sundberg@sfv.fi
050-366 6436

Frågor om
SFV:s studiecentral
och sektorn Fri bildning

ANNA-KARIN ÖHMAN
SEKTORSANSVARIG, FRI BILDNING
OCH SFV:S STUDIECENTRAL
anna-karin.ohman@sfv.fi
050-3421 890

Frågor om
SFV:s publikationer
och annonsering

RABBE SANDELIN
PUBLIKATIONSANSVARIG
rabbe.sandelin@sfv.fi
0400-453 953

Frågor om
studiecentralens
kurser och studiecirklar

BEATRICE ÖSTMAN
KURSKOORDINATOR,
SFV:S STUDIECENTRAL
beatrice.ostman@sfv.fi
040-5026 026

Frågor om
SFV:s kommunikation

CHRISTINE SKOGMAN
INFORMATIONANSVARIG
christine.skogman@sfv.fi
050-4340 620

Erfarenheter från SFV:s nya ansökningssystem

SFV har i ett halvt år haft en löpande ansökningstid för allmänna bidrag. Samtidigt som vi introducerade det nya förfarandet, öppnade vi ett nytt, utökat ansökningsformulär. Som med alla förnyelser har den första tiden varit en inkörsperiod, där användarna ger nyttig respons så att vi kan utveckla systemet, samtidigt som vi själva upptäcker saker vi kan förbättra med tanke på en smidig behandling av ansökningarna.

I tillägg får vi också nyttig respons då vi ser på hur ansökningarna fyllts i. I vissa fall kan man ana att ansökningen skett "på gammalt vis", där huvudsaken kanske mera handlar om *vad* man tänker göra, och mindre om *varför* man tänker göra – och vad det hela är tänkt att i slutändan leda till. Det är nämligen just denna slutända SFV idag är intresserad av.

För att hjälpa den sökande i processen med att definiera denna slutända har vi delat in SFV:s bidragsområdena i sektorer, och sektorerna i fokusområden – det vill säga frågor och utmaningar som vi med faktaunderlag vet att behöver åtgärdas i Svenskfinland. Med utgångspunkt i dessa texter (som du hittar på www.sfv.fi) blir även frågorna i ansökningsformuläret tydliga och klara – och relevanta även för en ansökan som kanske utgångsmässigt mera handlar om vad den sökande tänker göra. Om det visar sig att frågorna inte känns relevanta efter en genomläsning av våra sektortexter, kan det bero på att SFV helt enkelt inte är rätt bidragsgivare i just ditt specifika fall.

Johan Aura

KANSLICHEF,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

SFV:s understödsförening fick nytt namn, ny ordförande och nya stadgar

Antikvitetshandlaren **Bernt Morelius** valdes till ny styrelseordförande för Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf.

Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf höll årsmöte 18.3 på SFV:s kansli på Annegatan 12 i Helsingfors. Styrelseledamöterna **Bernt Morelius** och **Lars Nyström** var i tur att avgå. Bernt Morelius omvaldes, medan Lars Nyström hade undanbett sig omval. **Stefan Andersson** valdes in som ny styrelseledamot.

De nya stadgarna, som varit under arbete sedan 2017, godkändes. Den största förändringen är att föreningen byter namn till Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf (tidigare Svenska folkskolans vänner understödsförening r.f.). Övriga förändringar är att stadgetexten har omgrupperats och förtydligats, och att språket är modernare. I övrigt har inga större principiella förändringar skett – de nya stadgarna är i sammananda som tidigare stadgar.

Stadgeförslaget granskades och godkändes av Patent- och registerstyrelsen 27.12.2018, och godkändes även i första omgången på föreningens extra årsmöte 14.2.2019.

Årsmötet fastställde medlemsavgiften för år 2019 till 15 euro.

Understödsföreningen stödde Svenska folkskolans vänner r.f. med 50 000 euro år 2018. Stödet öronmärktes för studiestipendier.

Sök bidrag!

SFV har fortlöpanande ansökningstid.
www.sfv.fi/bidrag

Tre Ålandsstipendier utdelade – pilotprojektet utvärderas nu

Emma Nylund, Senny Mattsson och Lydia Sundlöf har tilldelats var sitt Ålandsstipendium på 5000 euro. Utdelningen 2019 var den sista inom ramen för ett pilotprojekt, som nu kommer att utvärderas.

– För mig betyder stipendiet mycket. Det ger mig möjlighet att fokusera på studierna på heltid och besöka min familj på Åland så ofta det går, säger Senny Mattsson, hemma från Hammarland.

Emma, Senny och Lydia studerar till klasslärare och påbörjar sitt andra studieår vid Åbo Akademi i Vasa hösten 2019.

Det är tredje gången det varit möjligt för åländska studerande att söka stipendium från SFV för studier i Finland inom pedagogikområdet. Stipendierna utgör ett pilotprojekt och syftet är att utreda om ett stipendiesystem kan befrämja byggandet av aktiva kontakter mellan Åland och fastlandet, i ett läge då allt färre åländska studerande väljer Finland som studieland.

Pilotprojektet avslutas i och med ut-

Senny Mattsson

delningen av 2019 års stipendier. Pilotperioden var 2017–2019 och pedagogikområdet fungerade som pilot- och utvärderingsområde. Stipendierna gällde studier som ger behörighet att verka som lärare inom småbarnspedagogik, klasslärare och speciallärare. Effekten av projektet utreds under 2019.

71 bidrag till Solveig von Schoultz-tävlingen – välkommen på prisutdelning 3.9

Måndag 15.4 var den sista tävlingsdagen för skrivtävlingen för över 30-åringar. Juryns arbete pågår som bäst och i medlet av augusti avgörs tävlingen. Då kontaktar vi dem som får ett pris eller ett hedersnämmande.

Prisutdelningen är den 3 september, till vilken SFV:s medlemmar är välkomna. Prisutdelningen sker i SFV-huset G18 i

Helsingfors. Meddela **Camilla Nordblad**, camilla.nordblad@sfv.fi, senast 30.8 ifall du vill närvara.

Totalt inkom 71 bidrag till tävlingen, som denna gång gällde noveller. År 2017 då tävlingen senast gällde noveller, inkom 66 bidrag. De vinnande bidragen ges ut i en publikation genast efter prisutdelningen.

Du kan ansöka om bidrag under sommaren

SFV:s kanslier håller stängt under juli månad, men webbtjänsten för ansökningar är öppen året runt. Vi har dock inte möjlighet att ta emot telefonsamtal eller

besvara e-post i juli. Vi skickar inte heller hyllnings- eller kondoleansadresser under den här tiden. SFV-kanslierna öppnar igen i augusti. Skön sommar!

Vårens utdelning

Från och med 2019 har SFV löpande ansökningstid för bidrag.

Fram till slutet av mars hade det kommit in totalt 133 ansökningar. Av dem har 57 fått positivt besked. Genom satsningarna främjar SFV utbildning, kultur och bildning på svenska i Finland.

Bland mottagarna inom sektorn Kultur och bibliotek finns Klockriketeaterns *Aniara*-produktion, som får ett bidrag på 40 000 euro. Musikverket *Aniara* – fragment ur tid och rum är ett nytt musikverk för kammarkör och teater, fritt efter Nobelpristagaren **Harry Martinsons** berättelse om mänskligheten i ett vägskäl.

– Vi är glada över att kunna bidra till detta ambitiösa och innovativa projekt. Vi vill se en bärkraftig finlandssvensk kultur, och genom kompetensutbyte och nya samarbetsformer kan vi uppnå en kvalitativ, livskraftig och bestående verksamhet. Musikverket *Aniara* är ett fint exempel på att våga gå utanför gränserna och tänka nytt, säger SFV:s kanslichef **Johan Aura**.

Klockriketeatern samarbetar med The Crossing, den främsta kammarkören för ny musik i USA. Musikverket *Aniara* har premiär i Philadelphia i juni 2019, och är den första finländska teaterpremiären i USA. Föreställningen har premiär i Helsingfors på Finlands nationalopera i september 2019.

– Vi är förstås mycket glada och tack samma över det stöd vi får. *Aniara* – fragment ur tid och rum är Klockriketeaterns största projekt hittills, säger teaterchef **Dan Henriksson**.

Projektet är flerårigt och omfattar bland annat produktioner, publikationer, semi-

narier, samtal och mästarklasser. Under 2020–2022 fortsätter produktionen med nya partners i Finland, Sverige och Estland.

Inom sektorn Utbildning får Niilo Mäki-institutets ILS-projekt fortsatt finansiering – 60 000 euro. Du kan läsa om ILS-projektets första del på sidan 32 i tidningen.

Inom sektorn Fri bildning har Skärgårdscentrum Korpoström fått ett bidrag på 12 000 euro för projektet *Plast i havet*, en internationell miljöutställning som nått 15 länder. Skärgårdscentrum Korpoström står värd för utställningen från maj till september 2019. Syftet med utställningen är inte bara att visualisera plastproblemet i världshaven, utan också att engagera allmänheten, föreningar och skolor. Målen med projektet är bland annat att få en bred och långsiktig effekt i lokalsamhället, upplysa allmänheten om proportionerna av platsproblemen i havet för att skapa en tankeställare som ändrar våra konsumtionsvanor, samt inspirera till nytänkande om design.

SFV har fram till april 2019 delat ut 313 170 euro, fördelat enligt följande:

- Utbildning: 130 270 euro (42%)
- Kultur och bibliotek: 119 500 (38%)
- Fri bildning: 63 400 (20%)

Du kan se hela listan på mottagare på sfv.fi/redovisning.

Organisationer och privatpersoner kan ansöka om SFV-bidrag när som helst under året. SFV beaktar ansökningar som berör de fokusområden som finns inom SFV-sektorerna Utbildning, Kultur och bibliotek, Fri bildning och SFV:s studiecentral.

Rättelse

På grund av ett mänskligt misstag hade **Anna-Christina "Acci" Forsmans** dödsruna i *SFV-kalendern* 2019 fel dödsdatum.

Det riktiga datumet är 8.8.2018. SFV:s redaktion beklagar det skedd.

1919

År 1919 markerar det år som SFV:s studiecentralsverksamhet inleddes i och med att SFV:s föreläsningsbyrå grundades. Initiativet till föreläsningsbyrån kom från en stor folkbildningskonferens som hölls i Svenska folkakademin i Malm den 25 maj 1919. SFV:s styrelse hörsammade initiativet nästan omedelbart; den 2 juni beslöt SFV:s styrelse att starta en föreläsningsbyrå påföljande höst. Som föreståndare anställdes fru **Evy Björkman**, som verkade på posten ända till år 1956. SFV-biografin över Björkman, som även var en central gestalt inom ungdomsrörelsen i Svenskfinland – lanseras på bokmässan i Helsingfors 2019. År 2019 innebär även ett slags "hundraårsjubileum" för SFV. Den tsartida senatens godkännande av föreningen Svenska folkskolans vänner skedde visserligen år 1882, men den noteringen omvandlades 11.6.1919 till en registernotering i det självständiga Finlands nya föreningsregister. SFV innehar ett av de lägsta numren i registret: nummer 36. Ännu verksamma **Kristillinen Taideseura** ry kan ståta med nummer 1.

FOTO: RABBE SANDELIN

SFV:s årsmöte 2019 hölls på SFV:s kansli i Helsingfors. Mötesordförande var Håkan Mattlin.

SFV fick nya stadgar, Fredrik Hertzberg valdes till ny styrelseledamot

■ På Svenska folkskolans vänner rf:s årsmöte torsdagen den 21 mars godkändes förslaget till nya stadgar, ett arbete som påbörjades för två år sedan. Årsmötet valde filosofie doktor **Fredrik Hertzberg** till ny styrelseledamot.

– Som jag förstår uppdraget handlar det om att på bred front stödja bildning och kultur på svenska i Finland, och att tillsammans med andra dryfta formerna för stödandet. Jag föreställer mig det som ett slags fortlöpande strävan efter orientering och insats på ett föränderligt fält i en föränderlig värld, säger Fredrik Hertzberg om uppdraget.

En längre intervju med Fredrik Hertzberg finns att läsa i tidningen på sidan 16.

I tur att avgå var filosofie magister **Stig-Björn Nyberg**, bildningsdirektören **Heidi Backman** och juris magister **Jan-Erik Stenman**. Heidi Backman och Jan-Erik Stenman ställde upp för omval, och omvaldes. Stig-Björn Nyberg kunde inte omväljas på grund av åldersklausulen i styrelsens arbetsordning.

De övriga ledamöterna i SFV:s styrelse är musikmagister **Wivan Nygård-Fagerudd**, filosofie magister **Pia Österman**, filosofie magister **Joakim Bonns**, filosofie doktor **Åsa Lindberg**, direktören **Gun Oker-Blom**, samt kulturjournalisten **Gustaf Widén**.

I tur att avgå i förvaltningsrådet var politices magister **Kim Lindström**, som inte kunde omväljas på grund av åldersklausulen. Årsmötet valde portföljförvaltaren och chefen för ansvarsfull placering **Magdalena Lönnroth** som ny ledamot. De övriga ledamöterna i förvaltningsrådet är diplomekonomen **Peter Storsjö** och vicehäradshövding **Jarl Sved**. Förvaltningsrådet är ett rådgivande organ.

NYA STADGAR. Årsmötet godkände nya stadgar för Svenska folkskolans vänner rf. De tidigare stadgarna var från år 1971. De största förändringarna är att stadgarna har moderniserats för att motsvara gällande lagstiftning, samtidigt har språket

gjorts tidsenligt. Enligt de nya stadgarna väljs SFV:s kapitalförvaltningsråd (tidigare förvaltningsrådet) av styrelsen och inte av årsmötet.

– Det är en historisk dag och resultatet av två års grundligt arbete. Ledstjärnan i förnyelsearbetet har varit en fullständig trohet mot föreningens syften, så som de formulerats i tidigare stadgar. Jag tror våra föregångare hade varit nöjda och känt igen sig, SFV fortsätter att främja det de såg som viktigt: bildning och kultur på svenska i Finland, säger styrelseordförande Wivan Nygård-Fagerudd om förnyelsen.

Under SFV:s konstituerande styrelsemöte den 21 mars kl. 16 återvaldes musikmagister Wivan Nygård-Fagerudd till ordförande. Kulturjournalisten Gustaf Widén valdes till vice ordförande för föreningen. I kraft av de nya stadgarna valde styrelsen att utöka antalet ledamöter i kapitalförvaltningsrådet till fyra ledamöter. Diplomingenjören och ekonomie magister **Erik Palmén** valdes in som ny ledamot.

Folkskolans sak

Vi hanterar oro olika. Oro kan förlama men också omvandlas till drivkraft. När oro delas av många föds folkrörelser. Som våren 1882, när språkfrågan oroade Finlands svenskspråkiga.

Den hårda falangen inom det fennomanska partiet bestred att svenskan över huvud taget hörde hemma i Finland, och dåtida tidningar rapporterade bland annat om fennomansk agitation vid svenska läroverk. Särskilt bekymrade var föräldrar i Borgå, där det uppdagats att en lektor gjorde sitt bästa för att ”baka fennomanner” av eleverna – på lektionstid. Det går inte an, sa de oroliga föräldrarna. Ska man med lugnt sinne kunna sända sina söner till skolan måste den fredas från propaganda.

Än mer tillspetsad blev diskussionen på det ständermöte där lantdagsmannen Rosenberg yrkade på att Ålands enda ”bildningsskola”, den tvåklassiga elementarskolan i Mariehamn måtte få tre klasser. Behövs inte fler svenska skolor i Finland, ansåg lantdagsmannen Hakli, medan kollegan Brusila yttrade att han stöder förslaget endast om skolan ifråga byter språk från svenska till finska – i det örike som på 1880-talet befolkades av 30 000 svenskspråkiga ålänningar.

Polarisering och språkstrid motverkas bäst genom bildning, löd motdraget. ”Mera upplysning, mera svenska folkskolor, så lyder lösen, om vår svenska allmoge skall lära sig inse, att det är dess egen medfödda och naturliga rätt man hotar”, skrev tidningen Helsingfors den 7 mars 1882. Men på många håll fanns de som ansåg sig varken har råd att bygga skolor eller råd att avstå från den arbetskraft barnen var. Dessutom: fick de bilda sig ökade risken att de skulle börja se ner på sina föräldrar, eller rent av välja ett annat yrke.

För mig som ett knappt sekel senare bokstavligen växte upp på en folkskola ute i skärgården är rapporteringen rafflande läsning. När jag i samma tidning läser att engagemanget omsattes i handling genom att en förening för ”folkskolans sak” är på väg att grundas slår hjärtat några extra slag. Föreningen har redan fått sitt namn godkänt av kejsaren står det, den ska heta Svenska folkskolans vänner, och den ska ”verka för folkskolors inrättande bland landets svenska befolkning, äfvensom att genom utgifvande och spridande af folkskrifter, inrättande af folkbibliotek, populära föredrag och andra lämpliga medel befrämja dess bildning”.

Sedan dess har förutsättningarna förändrats. Läroplikt infördes år 1921 och Finland fick sin första bibliotekslag år 1928. Ett nät av skolor och bibliotek har gjort vårt land till en bildningsnation.

När SFV nu efter två års grundligt arbete för femte gången i historien antagit nya stadgar går mina tankar till dem som i en annan tid omvandlade sin oro till engagemang. Också 2019 finns oro för svenskans framtid i Finland. Forskningen är entydig: ett minoritetsspråks väl och ve beror på tillgången till skolor och bildning på det egna språket. Den svenska bildningen behöver vårt engagemang.

Wivan Nygård-Fagerudd

STYRELSEORDFÖRANDE,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Mathilda Larsson

vann Arvid Mörne-tävlingen

Text Christine Skogman ~ Foto Rabbe Sandelin

Sammanlagt 92 bidrag skickades in till SFV:s skrivtävling för under 30-åringar, Arvid Mörne-tävlingen, som denna gång gällde noveller. Under prisutdelningen i SFV-huset G18 i Helsingfors tisdag 7.5 delades tre pris och två hedersomnämningar ut.

Pristagarna i Arvid Mörne-tävlingen 2019, fr.v. Mårten Sandström (hedersomnämning), Jessika Kriss Holmlund (II-pris), Mathilda Larsson (I-pris), Oskar Lindholm (III-pris) och Sarah Åkerman (hedersomnämning).

Det känns roligt, men fortfarande väldigt överkligt att ha vunnit Arvid Mörne-tävlingen. Det känns viktigt att någon annan också uppskattar det jag håller på med, så priset fungerar som en uppmaning till att fortsätta skriva, säger förstapristagaren Mathilda Larsson, som vill låta skrivandet ta mer utrymme och fördjupas i framtiden.

Prispengarna kommer Mathilda att använda för en resa till Polen.

– Jag har velat besöka Polen en längre tid. I och med att jag behandlar Polen i novellen jag skickade in, så känns det

också symboliskt att göra det med just de här pengarna, fortsätter hon.

Nivån på årets bidrag har varit som den brukar – den täcker hela skalan från fullfjädrade skribenter som är färdiga att publicera sig, till skribenter som vill skriva men inte ännu hittat formen. Texterna har varierande teman, men några specifika ämnen har varit återkommande bland årets bidragsskörd.

– En tendens är #metoo-texter som på ett mer explicit sätt vill adressera sexuella övergrepp. En hel del texter sträcker sig mot något jag skulle benämna som att streta emot tidsandan, liksom fickor i tid och rum där männi-

skan kan vara annorlunda, berättar juryordförande Maria Österlund.

FÖRSTA PRIS, 5 000 euro, tilldelades Mathilda Larsson, Helsingfors, för novellen *Regnet slutar aldrig falla över fabrikerna i Łódź*, en stramt berättad, finessrik gestaltning av den trevande vänskapen mellan den högpresterande Elena och det slarviga berättarjaget. Texten tvinnar berörande samman universitetsvärld, härkomst och tillkortakommanden med tvånget att pressa fram en livshistoria ur någon annan.

ANDRA PRIS, 3 000 euro, gick till Jessika Kriss Holmlund, Åbo, för novellen *Silverfiskar*, som på ett inkännande sätt beskriver identitetens på en gång komplexa och självklara dimensioner. En människa behöver inte låta sig definieras ur ett kliniskt perspektiv, men kärleken kan bli en möjlighet till både stadga och förändring.

TREDJE PRIS, 2 000 euro, gick till Oskar Lindholm, Helsingfors, för en intrikat novell, *Äckleciastes*, som med ett både lekfullt och stringent språk kämpar med frågor om jagförlust och perversion. Det finns ett allegoriskt element i den här textens aggressivt-njutningsfulla drift med en samtid som erbjuder obegränsade möjligheter till förströelse och verklighetsflykt.

HEDERSOMNÄMNANDE fick Mårten Sandström, Berlin, för novellen *Boutonnière*, som med espri och skärpa låter läsaren möta en människa som tror att han spelar det sociala spelet till fulländning. Men mellan champagneklunkarna och den kallhamrade maktutövningen framträder konturerna av en man som fullständigt förlorat förmågan att bestämma över sitt eget liv och relatera till det meningsfulla.

Sarah Åkerman, Vasa, fick hedersomnämning för novellen *En annorlunda tid* som med språklig exakthet och realism exponerar de intensiva känslomönster som kan finnas under ytan i en till synes doftfri och grå vardag. Drömmar behövs alltid, men den ordlösa och tålmodiga kärleken finns ofta närmare än vi tror.

Förstapristagaren Mathilda Larsson vill satsa på skönlitterärt skrivande i framtiden.

Jury bestod av litteraturvetaren Maria Österlund (ordförande), författaren och litteraturvetaren Tatjana Brandt och författaren Peter Sandström.

Syftet med SFV:s litterära tävlingar är att främja intresset för att skriva skönlitteratur. Det finns två tävlingar: Arvid Mörne-tävlingen (för under 30-åringar) som instiftades 1986, och Solveig von Schoultz-tävlingen (för de

som fyllt 30) som instiftades 2004.

Vartannat år gäller tävlingarna dikter, vartannat år noveller. Båda tävlingarna har samma prissummor. Förstapristagarna erbjuds även en kortkurs i skrivande på Nordens folkhögskola på Biskops Arnö i Sverige, och därutöver får alla som premierats i SFV:s litterära tävlingar delta i ett skrivarseminarium. ■

Text Marit Lindqvist

”Att vinna Arvid Mörne-tävlingen är ett av de mest

OGRUMLAT ROLIGA

och stolta minnena jag har”

Jag träffar Kaj Korkea-aho på Författarhuset Villa Kivi vid Tölövikens i Helsingfors där han sedan en tid tillbaka har ett arbetsrum, ett stipendium från Finlands svenska författareförening.

Det har gått tjugo år sedan han som sextonårig högstadielev första gången premierades i Arvid Mörne-tävlingen.

Uppmuntrad av kulturredaktören på *Jakobstads Tidning* hade Kaj skickat in en Stephen King-inspirerad novell som han fick ett hedersomnämmande för.

– Jag har alltid haft en dröm om att bli författare. Jag skrev mycket och hade också fått en novell publicerad i *Jakobstads Tidning*, men att få uppmärksamhet i en litterär tävling var givetvis någonting helt annat. Roligast var att bli publicerad i en antologi tillsammans med de andra pristagarna. Och att få komma ensam till Helsingfors, en stad jag tidigare bara besökt i samband med Stafettkarnevalen. Det var nog jättestort för mig.

Kaj kände sig uppmuntrad i sitt skrivande och han fortsatte att skicka in bidrag till tävlingen varje gång som noveller stod på schemat:

– Varje år läste jag de prisbelönda bidragen och jag insåg att jag skrev andra slags historier än de som blev upp-

märksammade. Många texter kännetecknades av ett slags språkmaterialism och handlade väldigt mycket om olika känslotillstånd, sådant som jag kan uppskatta idag men som jag inte riktigt förstod mig på då.

Våren 2007 studerade Kaj svenska och litteraturvetenskap vid Åbo Akademi och han gick också på skivutbildningen Litterärt skapande:

– Jag bestämde mig för att skriva en novell som jag tänkte att skulle falla juryn i smaken. Jag hade insett att texten borde präglas av en viss nostalgi och att den skulle ha ett öppet slut. Novellen *Bastukväll* kom att förebåda den stil jag sedermera kommit att skriva i. Den handlade om en ung man som stod inför ett uppbrott och om ett gäng vänner som inser att tiden har förändrat dem och deras relation till varandra.

Novellen tilldelades första pris år 2007.

– Ja, den vann! Än idag är det ett av de mest ogrumlat roliga och stolta minnena jag har från min karriär.

Kaj konstaterar att tävlingen varit oerhört viktig för honom, som inspiration och som uppmuntran:

– Jag är alltid skeptisk till det jag skriver. Arvid Mörne-vinsten fungerade länge som ett fäste att gripa tag i när mitt dåliga självförtroende hotade falla mig.

TEXTERNA SPEGLAR SIN TID. Samma år som den då blott sextonåriga Kaj fick ett hedersomnämmande fick också Anna Friman ett hedersomnämmande i tävlingen.

Idag är Anna litterär chef på Schildts & Söderströms förlag och hon tror att hon var en rätt typisk tävlingsdeltagare:

– Jag tyckte om att skriva och ville helt enkelt kolla om det jag skrev var värt någonting. Om man är en skrivande person får man ofta beröm i skolan av sin modersmåls lärare, men att lyckas i en litterär tävling är givetvis någonting helt annat.

Två gånger deltog Anna i Arvid Mörne-tävlingen och båda gångerna tilldelades hon ett hedersomnämmande.

– Jag kommer ihåg när jag fick brevet med det första hedersomnämmandet. Det var en jättestor stund, en avgörande stund. På många sätt kom tävlingen att staka ut min bana och bidra till att jag jobbar med litteratur.

Förutom att Arvid Mörne-tävlingen betytt mycket för Anna på ett personligt plan ser hon att den haft och har en stor betydelse för den finlandssvenska litteraturen:

– Framför allt ger den ett sammanhang för människor som är intresserade av att skriva. Via tävlingen kan också vi som

”

Om man är en skrivande person får man ofta beröm i skolan av sin modersmåls lärare, men att lyckas i en litterär tävling är givetvis någonting helt annat.

Kaj Korkea-aho

jobbar på förlag få syn på människor som skriver. Många av våra såväl yngre som lite äldre författare har haft någonting med tävlingen att göra.

I början av 2000-talet skrev Anna Friman sin pro gradu-avhandling om motiv och tematik i tävlingsbidragen under 1980- och 90-talen:

– Under denna tid var det rätt tydligt att unga människor ofta skrev om ensamhet, om att vara isolerad och att känna sig utanför. Synvinkeln var dock inte en ung människas, utan man skrev utgående från en gammal människa eller ett barn. I dag handlar texterna i högre grad om kropp och sexualitet, om mental ohälsa. Extremt subjektiva texter, vilket är helt logiskt och beror på det som ligger i tiden.

Anna har också suttit i juryn för Arvid Mörne-tävlingen och hon konstaterar att det rätt fort brukar utkristallisera sig en handfull favoriter som man diskuterar kring:

– Vinnarbidragen är ofta rätt färdiga, men utöver dem kan det finnas en busig och experimentell flora bland texterna.

MED AVSIKT ATT FRÄMJA LITTERÄR ÅTERVÄXT. Under mer än tre decennier har hundratals skribenter prövat sina vingar i Arvid Mörne-tävlingen.

När man läser listan över de premierade slås man av hur många som fortsatt att arbeta med text och litteratur i olika former, som författare och förlagsredaktörer, men också som kritiker, journalister eller akademiker.

Svenska folkskolans vänners kanslichef Ragnar Mannil var den som år 1986 tog initiativ till ”en årlig litterär tävlan för finlandssvensk ungdom under 30 år” med inriktning på noveller vartannat år och lyrik vartannat år.

Modellen tog Mannil från det finska ungdomsförbundets skrivartävling ”JH Erkon rahaston kirjoituskilpailu” och förhoppningen och målsättningen var att främja den litterära återväxten i Svenskfinland.

”Litteraturen har alltid ansetts vara det område, inom vilken den finlandssvenska kulturen bäst kunnat profilera sig”, skriver Mannil i ett brev till styrelsen.

Tävlingen arrangerades första gången våren 1987 och från början lockade man med generösa prissummor.

Idag delar man ut ett första pris om 5 000 euro, ett andra pris om 3 000 euro och ett tredje pris om 2 000 euro.

Förstapristagaren erbjuds även en kortkurs i skrivande på Nordens folkhögskola på Biskops Arnö i Sverige. Därutöver får alla som premierats i SFV:s litterära tävlingar också delta i ett skrivarseminarium.

” Arvid Mörne-tävlingen har stor betydelse eftersom det är den enda litterära tävlingen i Svenskfinland som arrangerats regelbundet i mer än tre decennier.

DE LITTERÄRA TÄVLINGARNA OCH PRISEN HAR STOR BETYDELSE. Sara Ehnholm-Hiell är förläggare på Förlaget M, och också hon kan stoltsera med ett pris i Arvid Mörne-tävlingen. År 1997 tilldelades hon första pris för novellen *Svart madonna*.

– Novellen handlade om en mamma som överger sitt barn på Järnvägsstationen i Helsingfors. Jag tyckte att ämnet var lagom dramatiskt och skulle kunna slå an hos juryn. Jag blev glatt överraskad över att få priset, och det kändes som en stor bekräftelse på att jag var på rätt väg. Ett bevis på att jag kan ägna mig åt skrivandet om jag så vill.

Enligt Sara har Arvid Mörne-tävlingen stor betydelse eftersom det är den enda litterära tävlingen i Svenskfinland som arrangerats regelbundet i mer än tre decennier:

– Förlagen arrangerar då och då egna tävlingar för något speciellt ändamål, som att vaska fram ny barnlitteratur eller

deckare, men Arvid Mörne-tävlingen gör det möjligt för unga opublicerade skribenter att testa sin förmåga och se hur långt det bär.

En del av tävlingens skribenter kanske har ett färdigt manus liggande i skrivbordslådan, medan andra kan vänta i tio eller tjugo år innan de känner sig mogna för att debutera som författare. Det finns givetvis också de som inte fortsätter skriva skönlitteratur överhuvudtaget.

Sara konstaterar att betydelsen av litterära tävlingar och priser ökat, och hon hoppas att Arvid Mörne-tävlingen kommer att kvarstå som en värdefull tävling:

– Tävlingens framtid och renommé bygger på att man får in tillräckligt många bra texter. Det är viktigt att uppmuntra begåvade människor i Svenskfinland att skriva litteratur. Att prissummorna är såpass stora sporrar givetvis också hugade skribenter att delta.

I dag går många skribenter på olika former av skrivarkurser och Sara är övertygad om att skrivarkurserna och de litterära tävlingarna stöder varandra.

– Begåvade skribenter vaskas fram i tävlingssammanhang, men också via skrivarskolor och bloggar.

OLIKA RÖSTER OCH BREDARE SPEKTRUM. Också Ylva Perera, som tilldelades tredje pris i Arvid Mörne-tävlingen år 2011, understryker att det bör finnas andra vägar in i den litterära världen än Arvid Mörne-tävlingen:

– Även om Arvid Mörne-tävlingen givetvis är oerhört viktig bör förlagen jaga författarförmågor också på andra

Sara Ehnholm-Hiell vann Arvid Mörne-tävlingen 1997. I dag är hon förläggare på Förlaget M och gav ut sin första bok *Och hjärtat, det var mitt* år 2018.

sätt och på andra ställen. En jury är en jury och den litterära smaken beror på vilka som råkar sitta i den just då.

År 2011 deltog Ylva i tävlingen med novellen *Eldhoppan - en benwärmarodysse*, som enligt henne själv var en indie cute text som frossade i adjektiv:

– Den handlade om en ung studerande i Åbo som hette Miranda, som tyckte om att lyssna på musik och hoppa i vattenpölar.

I likhet med Kaj Korkea-aho studerade Ylva litteraturvetenskap i Åbo och gick på Litterärt skapande för att ägna sig åt ett mer målmedvetet skrivande.

– Priset betydde otroligt mycket och jag blev jätteglad. Framför allt eftersom det var en text som jag hade skrivit för att det var roligt och inte för att försöka skriva på ”rätt sätt”. För prispengarna köpte jag min första lätta bärbara dator. Den var mitt skrivredskap i många år framöver.

Ylva konstaterar att man inte borde vara beroende av yttre bekräftelse, men att priset givetvis gav henne självförtroende

och en inblick i den litterära världen:

– Priset hade en mycket konkret inverkan på mitt fortsatta skrivande, både pengamässigt och symboliskt. Jag insåg att det faktiskt finns personer som har litteratur som yrke.

Hösten 2016 debuterade Ylva som författare med romanen *Dödsdalsdansösen* på nystartade Vilda förlag.

– Man ska inte tro att vägen står öppen och krattad för en bara för att man fått pris i Arvid Mörne-tävlingen, så enkelt är det inte. Men eftersom jag inte vann utan fick tredje pris behövde jag inte heller känna någon större press på mig.

Med tanke på tävlingens framtid önskar Ylva att tävlingen skulle lyckas locka skribenter med olika bakgrund och olika slags berättelser i bagaget:

– När jag deltog första gången i tävlingen var det min mamma som hade sett en annons i tidningen och tipsade mig. Andra gången studerade jag vid Litteraturvetenskapliga institutionen i

” Priset betydde otroligt mycket och jag blev jätteglad.

Ylva Perera

Åbo och fick information om tävlingen den vägen. Men alla har inte mammor som läser tidningen och tipsar sina barn om att en tävling som denna finns, alla studerar inte litteraturvetenskap.

Eftersom bidragen skickas in och läses anonymt är det en bra möjlighet för alla som vill att delta, konstaterar Ylva:

– Det är ett bra sätt att vaska fram nya röster och en otroligt bra möjlighet att få ett bredare litterärt spektrum. Kanske man borde bli ännu bättre på att göra reklam för tävlingen genom att rikta sig till olika slags skolor och yrkesläroanstalter. Det finns säkert många hugade skribenter därute som inte hört talas om tävlingen. ■

”
Jag har alltid haft ett intresse för människor och människoöden.

Text & Foto Rabbe Sandelin

SFV:s nye styrelseledamot

FREDRIK HERTZBERG

gillar att hitta nya fakta i arkiven

Filosofie doktor Fredrik Hertzbergs meritlista på litteraturvetenskapens område är imponerande lång. Till de många uppdragen under åren hör många akademiska meriter som undervisning och publicering, liksom redaktörskap och arkivarbete för flera olika uppdragsgivare.

Distans till de inhemska uppdragen och arbetsplatserna har han fått under studier och arbete vid State University New York at Buffalo, i mitten av 1990-talet.

– Efter att jag blivit färdig magister vid Åbo Akademi tänkte jag det skulle vara trevligt att förkovra sig ytterligare genom kurser, vilket inte var möjligt i Finland under den tid jag var doktorand – då skulle man vara helt ensam med sin avhandling. Jag åkte på ett Fullbright-stipendium till USA.

Hertzberg kände till USA från förr, eftersom han i sin barndom bott i landet i fem år.

– Det oaktat blev det nog en sorts kulturchock. Speciellt ur social synvinkel var det en väldigt annorlunda miljö än vad jag var van vid från Finland – främst kanske för att det inte fanns någon social välfärd. Man insåg plötsligt hur bra vi har det i Finland.

Hertzberg beskriver också en helt annorlunda debattkultur.

– Jämfört med många europeiska universitet ligger debatten på en helt annan nivå. Alla är tränade i muntlig framställning och alla är otroligt bra

på att formulera sig. Jag stötte på flera andra forskare från Norden som alla upplevt samma som jag: det första året sitter man mest och lyssnar och tar in.

ÄVEN JOURNALIST. Litteraturvetenskap är Fredrik Hertzbergs stora ämne, men innan han inledde sin akademiska bana hade han även några arbetspass som journalist.

– Eftersom jag alltid gillat att skriva tänkte jag att jag skall bli journalist. Finlands bokstiftelse delar ut ett pris för abiturienter som heter Lilla Finlandia, och jag var den första mottagaren år 1984. I den vevan fick jag som bara 18 år gammal jobb på *Västra Nyland* som allmänreporter. Det blev att rapportera allt från folkdans till sjukhusfullmäktigemöten.

Hertzberg säger att jobbet som journalist var en mycket nyttig upplevelse.

– Jag gillade det väldigt mycket, och sommaren efter perioden på *Västra Nyland* gjorde jag för Radio Västnyland en serie personporträtt på kända västnyländska kulturpersonligheter, bland annat på Carl-Gustaf Lilius och Irmelin Sandman-Lilius, Rolf Lagerborg, Göran Schildt, och Mona Leo.

MÄNNISKOÖDEN. Hertzberg säger att det med största sannolikhet var då som hans intresse för personhistoria och biografiska projekt väcktes, även om det kanske först på senare år gått att fullt ut förverkliga intresset.

– Man kan nog säga att där finns en linje. Jag har alltid haft ett intresse för människor och människoöden. Människor är ju inte bara avspeglningar av sin tid, alla har något eget att komma med. Ett tidlöst värde, kunde man säga.

En stor milstolpe på vägen var arbetet med Svenska litteratursällskapets stora projekt Biografiskt lexikon för Finland.

– Jag var med som vetenskaplig redaktör i det tio år långa projektet från 2003 till 2011. Det skulle vara trevligt om det projektet kunde få fortsättning med lite uppdateringar.

Forskning kombinerat med skrivande är den sysselsättning som Hertzberg gillar mest.

– Jag uppskattar möjligheten att skriva om nya fakta som forskningen gett. Något som uppdagats i arkiven, och som ingen annan ännu känner till. Det hänger säkert också ihop med mina gamla journalistiska instinkter.

Hertzberg säger att det även gällande personer som anses ”färdigbehandlade”

kan hittas nya fakta och nya insikter. Hertzberg gillar idén bakom SFV:s biografiska bokserie som lyfter upp finlandssvenskar som riskerar att glömmas bort i historiens dimridåer. Även om SFV-böckerna inte alltid är primärforskning belyser de ofta objekten ur nya vinklar.

– Det är skäl att lyfta upp även sådana som historieskrivningen hittills inte uppmärksammat. Gör vi inte det, riskerar vi också att kontexten och nätverken kring hyllade personer inte kommer fram.

Hertzberg säger att litteraturvetenskapen ganska länge och i ganska hög grad sysslat med tolkning och om-tolkning av litterära texter.

– Jag är inte så intresserad av sådant – det finns andra som kan göra det bra.

DE FINLANDSSVENSKA MODERNISTERNA.

Hertzberg håller som bäst på med en bok som handlar om de finlandssvenska modernisterna på 1920-talet. Projektet har ännu inte en utgivare, han skriver på stipendium. Inom ramen för SFV:s biografiprojekt skall Hertzberg också skriva en bok om Kerstin Söderholm – en av de idag ”bortglömda” modernisterna.

– Mitt intresse för Henry Parland, Rabbe Enckell och Edith Södergran väcktes redan i gymnasiet. Det var ju poesi som var riktigt bra, som fortfarande kändes aktuell. Dikterna talade direkt till en.

Hertzberg tror att hans intresse för litteraturstudier även präglades av att litteraturen i kulturlivet på 1980-talet spelade en ännu större roll än idag.

– På *Hbl:s* kultursidor kunde folk på den tiden föra långa debatter om enskilda diktsamlingar.

Det speciella med modernisterna var enligt Hertzberg att många av dem var ganska knaggliga på svenska och så att säga tvingades uppfinna sitt eget, moderna språk.

– Det språket har inte föräldrars på samma sätt som mången annan äldre lyrik. Jag tycker till exempel att Björling,

som försökte gå emot invanda konventioner, fortfarande känns fräsch.

ARKIVARBETE. Sedan 2017 har Hertzberg även innehaft ett spännande vikariat vid Wright-Wittgenstein-arkivet, som består av de böcker, papper, brev och dokument som filosofen Georg Henrik von Wright hade på sin arbetsplats i Forsthuset på Unionsgatan i Helsingfors.

– Georg von Wright blev i Cambridge efterträdare till den store filosofen Ludwig Wittgenstein, som under sin livstid endast publicerade en liten bok, men som lämnade en rad manuskript och papper efter sig. Wittgenstein utnämnde von Wright till en av sina tre litterära administratörer, och det som von Wright och de andra gav ut hör nu till den textmassa som skapat nästan hela vår bild av Wittgenstein, berättar Hertzberg.

”

Hertzberg gillar idén bakom SFV:s biografiska bokserie som lyfter upp finlandssvenskar som riskerar att glömmas bort i historiens dimridåer.

Enligt Hertzberg förklarar detta faktum varför von Wrights eget Wittgenstein-arkiv fortfarande intresserar forskarna.

– Det finns flera Wittgenstein-arkiv runtom i världen, men det här kanske skiljer sig från de övriga genom att det alltid varit så lättillgängligt – även under von Wrights tid, då han fungerade som en välkomnande ciceron. Arkivet får förfrågningar och besök nästan varje vecka.

I tillägg till att katalogisera material som ännu inte är katalogiserat har en av Hertzbergs uppgifter varit att digitali-

sera arkivet, så att det blir tillgängligt på nätet.

– Det innebär en hel del planering. I tillägg har jag deltagit i ett annat projekt, transkriberingen av korrespondensen mellan von Wright och hans lärare Eino Kaila. Det blir antagligen en e-bok som kommer ut på SLS.

MÅNGA JÄRN I ELDEN. På Hertzberg meritlista finns förutom alla akademiska meriter som publicering och undervisning även en rad andra uppdrag, bland annat som lektor och manusgranskare för förlaget Schildts (idag Schildts & Söderströms) och SLS, och medlemskap i en rad prisnämnder som Nordiska rådets litterära prisnämnd för Finland.

– Det har nog kanske blivit lite mycket, särskilt förra året. Jag var plötsligt huvudredaktör för en folkmusiktidskrift, och projektchef på SLS, där jag också fungerade som granskare för många manuskript. Samtidigt kom min bok om Gunnar Björling ut. Det handlar förstås långt om att tjäna sitt levebröd.

Hertzberg beskriver sitt Schildts-uppdrag som mycket intressant.

– Jag fick oftast läsa manus där förlaget inte riktigt kunde avgöra om det var bra eller dåligt. Ansvar var alltså rätt så stort – och sällan speciellt lätt: hur skall man ta ställning till svår eller smal litteratur, som försöker göra något helt nytt? Där finns inga färdiga kriterier att luta sig mot.

Hertzberg berättar att lektörskapet alltid var anonymt, till skillnad från uppdraget som litteraturkritiker.

– Jag skriver inte så mycket litteraturkritik längre. Verkar man länge som kritiker så börjar man också känna ganska många författare, och det kan småningom uppstå kinkiga situationer då man har svårt att ta distans till objektet för kritiken. Regeln lär väl vara att man inte skall skriva kritik om författaren man skriver kritik om suttit vid samma middagsbord som man själv. ■

Vi och döden

Döden är ett mysterium, för mig och förmodligen för oss alla. Mysteriet skrämmer oss, så vi förtränger det – så länge det går.

Religionen gav och ger för all del en trösterik förklaring; att döden egentligen inte finns, den är bara en övergång till en annan form av tillvaro där vi lever vidare. Men religionen har förlorat sin roll som den slutgiltiga sanningssägaren. Steg för steg har religionen pressats tillbaka av vetenskapen som tagit över rollen som den som har alla svar. Men vetenskapen medger ingen personifiering av döden att spela schack med och lämnar inget rum för en hinsides värld där vi lever vidare. Döden innebär bara att jaget försvinner, vilket är en otänkbarhet i en individcentrerad kultur. Vi har fått svårare att hantera döden.

Den moderna människan har alltså ingen bra förklarande berättelse om något som kommer att beröra oss alla. Men människor har nog alltid försökt greppa jagets försvinnande. Epikuros skrev: ”Där döden finns, finns inte vi och där vi finns, finns inte döden. Därför är döden ingenting för oss”. Clint Eastwood säger i filmen *Unforgiven*: ”It’s a hell of a thing killing a man. You take away all he’s got, and all he’s ever gonna have.” För att illustrera med exempel från två skilda världar.

Kanske ett av förståelseproblemen är att vi har svårt att förstå det där med *Ingenting*. Det tog vår kultur lång tid att ens förstå värdet av nollan som siffra.

Bo Lönnqvists tankeväckande bok, *Dödens ansikte*, beskriver hur vi historiskt hanterat döden. Lönnqvist visar och analyserar hur djupgående och omfattande traditionerna och vidskepelsen har varit. Genom både religiösa och vidskepliga ritualer ville man till exempel förhindra gengång och göra den döde odödlig, om så bara i folks minne. Döden gavs en funktion av en ”kosmisk struktur”. Våra begravningar är skuggor av gångna tiders procedurer. Boken ger, litet otippat med tanke på titeln, ett redskap att också förstå livet i dagens samhälle. Lönnqvist skriver insiktsfullt att döden har blivit en privat istället för en kollektiv angelägenhet.

Trenden att gå från kollektiv till individ verkar vara genomgående i vår kulturs utveckling. För Sokrates var den individuella döden ett mindre ont än att lämna Athen – kollektivet. Under häxprocesserna var det överraskande många kvinnor (och män) som erkände att de var häxor. Hen undkom inte dödsstraffet men kunde begravas med sina anhöriga vilket var av stort värde. Väckelserörelserna fick sin jordmån i det att man började tvivla på familjekollektivet som den religiösa enheten. Den gamla modellen, där husbonden ”lät döpa sig med allt sitt husfolk” och därmed gav grunden för allas frälsning, förlorade sin trovärdighet. Pigor och drängar började plötsligt själva oro sig för att *jag* inte kommer till himlen och flockades därför kring väckelsepredikanterna.

I vår moderna värld har individualismen drivits till sin spets. Vi har svårt att begripa hur kollektivt man tänkte i forna dagar.

Jag undrar om vi förlorat något viktigt i förhållandet till mysteriet döden. Eller är det egentligen det kollektiva vi tappat?

Jag misstänker att de förklarande berättelser, sociala landskap och myter vi rationaliserat bort har byggt på djupa och bestående mänskliga behov. Hur och av vem tillfredsställs de här behoven nu och i framtiden?

Peter Backa

HAR MER ÄN 30 ÅRS ERFARENHET AV ATT UTVECKLA FOLKFRÖRELSER OCH BY-VERKSAMHET.

”

Döden innebär bara att jaget försvinner, vilket är en otänkbarhet i en individcentrerad kultur.

SFV:s pris, medaljer och vistelsestipender 2019

**JYRKI IJÄS, ANNA-MARIA HELSING
och TAINA JUURAKKO-PAAVOLA**

fick SFV:s största pris

SFV:s pris, medaljer och vistelsestipendier delades traditionsenligt ut på vår- och utdelningsfesten i SFV-huset G18 på onsdagen den 10 april. Nomineringen till prisen och medaljerna var även denna gång helt öppen – allmänheten kunde nominera kandidater under december månad 2018.

Text Christine Skogman ~ Foto Pia Pettersson

Anna-Maria Helsing, Jyrki Ijäs och Taina Juurakko-Paavola.

Folkbildningspriset, SFV:s kulturpris och Christoffer Grönholms pris

SFV har inalles fyra stora pris, men alla delas inte ut årligen. Den 10 april delade SFV:s ordförande Wivan Nygård Fagerudd ut tre pris.

Folkbildningspriset på 15 000 euro instiftades 1942 på initiativ av skolrådet John Österholm. I år gick priset till generalsekreterare **Jyrki Ijäs**, för hans gedigna insatser för folkbildningen i Finland och Norden.

Jyrki Ijäs har alltid framhållit vikten av Finlands tvåspråkighet och plats i Norden. Han har haft en central position i de lagberedningar som berört den fria bildningens institutioner i Finland under de senaste 20 åren, med resultatet att dessa kunnat bibehålla sin särart och till och med förstärkt sin profil. I tillägg är han en aktiv skribent och talare, som bidragit med över 500 utlåtanden om aktuella utbildningspolitiska frågor. Hans yrkeskarriär går tillbaka ända till början av 1980-talet, och den inbegriper allt från sommarkurser i folkhögskolor till ansvaret för Finlandshuset i Stockholm, liksom en rad regionala bildningsuppdrag, även med viktig anknytning till det finlandssvenska organisationslivet. Till generalskereterare för Finlands Folkhögskoleförening valdes han år 1999.

SFV:s kulturpris på 15 000 euro delas sedan år 1965 ut från Signe och Ane Gyllenbergs

fond. Detta år gick priset till kapellmästare **Anna-Maria Helsing**.

I sin prismotivering säger SFV att Anna-Maria Helsing med utsökt stillkänsla och gediget musikaliskt kunnande nått en position som en av vårt lands främsta dirigenter. Som konstnärlig ledare för Uleåborgs stadsorkester 2010–2013 blev hon den första kvinnliga chefsdirigenten någonsin för en finländsk symfoniorkester, och därmed en pionjär och en förebild. År 2011 prisbelönades hon i Tyskland med Louis Spohr-medaljen, som den första dirigenten att motta denna utmärkelse. Hon har vid det här laget dirigerat samtliga ledande finländska orkestrar och ett flertal välrenommerade europeiska orkestrar.

Vid sidan av sina många nationella och internationella uppdrag visar hon ett helhjärtat engagemang för sin finlandssvenska kulturtillhörighet och medverkar ofta vid konserter och evenemang i Svenskfinland. Som kapellmästare och kvinna har hon modigt gått sin egen väg. Hon är en mästarelik musiker som rör sig ledigt inom musikens olika epoker och genrer, till inspiration och glädje för många.

Christoffer Grönholms pris på 10 000 euro instiftades år 2012 som ett kulturpris för lärare som undervisar svenska i en finskspråkig lärinrättning. Denna gång tilldelades priset **Taina Juurakko-Paavola**, direktör vid Tammerfors universitets språkcentrum, för hennes arbete med att utveckla svenskaundervisningen vid gymnasier, högskolor och universitet.

Taina Juurakko-Paavola har med sina kolleger erbjudit alternativa och aktuella lösningar när det gäller svenskundervisning och inlärninng. Som medlem i student-examensnämnden och svenska sektionens ordförande samarbetade hon också intimt med svensklärarna när det gällde lärarnas vidareutbildning. Hon har varit medlem i flera expertgrupper, och många av hennes forsknings- och utvecklingsprojekt har varit till stor hjälp för svensklärarna på fältet. Tillsammans med kolleger har hon även i flera artiklar analyserat studentprovsresultaten, och hållit flera vetenskapliga konferensföredrag, bland annat om digitalt skrivande som en möjlighet att locka pojkarna att lära sig bättre svenska. I tillägg har hon varit verksam inom läroboksproduktionen.

Folkbildningsmedaljen

SFV:s folkbildningsmedalj har delats ut sedan SFV:s 80-årsjubileum år 1962, och skall enligt statuterna tillfalla en eldsjäl som spridit kunskap och bildning genom ett ideellt engagemang på svenska. Till medaljen hör en prissumma på 2 500 euro. I år delade SFV ut fem folkbildningsmedaljer.

En folkbildningsmedalj tilldelades **Isabella Grüssner-Sarling**, manusförfattare och regissör från Pålshöle, Åland. Enligt motiveringstexten är Isabella Grüssner-Sarlings texter välskrivna, med noggrann eftertänksamhet och finess. Hennes historier har ett djup, ett kritiskt tänkande och känsloladdade budskap. Hon lyfter ofta de svaga och utsatta, vikten av kvinnans roll i samhället förr och nu, samt ifrågasätter gamla normer och inrutade mönster. Isabella Grüssner-Sarling har undervisat skrivarkurser på Medborgarinstitutet i Mariehamn samt i drama och retorik på Ålands Yrkesgymnasium. Hon har även lett ungdomskurser i sångtextförfattarskap. Hennes pjäser och köruppsättningar har framförts även i Sverige och på finska fastlandet. Hon är en mästare på att skapa känslor och engagemang i uttrycket som inte lämnar någon oberörd.

Tina Nylund, välfärdschef från Nykarleby mottog den fjärde folkbildningsmedaljen. Hon hedras för att ha visat ett engagemang utöver det vanliga, senast i samband med Topeliusåret 2018. Som tidigare kultur- och fritidschef, från 2017 välfärdschef i Nykarleby, har hon fått kulturen att blomma i sin stad, till glädje för hela regionen. Genom målmedvetna satsningar på internationellt ungdomsarbete och även personliga insatser för unga nyanlända har hon gjort den lilla staden större i världen.

Den andra folkbildningsmedaljen tillföll tidskriften *Kuriren* i Vasa. *Kuriren* hedras för att i 60 år ha lyckats med det som många ansett vara omöjligt: att ge ut en finlandssvensk veckotidning, med spridning över hela Svenskfinland. *Kuriren* var den nyligen avlidne **Frejvid Weegars** livsverk, men den har sedan länge gjorts av en hängiven redaktion som är fast föresatt att fortsätta utgivningen, till glädje för en stor läsekrets runtom i Svenskfinland som uppskattar allt det som i sex decennier gjort *Kuriren* unik: vardagsnära reportage, kultur, matnyttiga tips och annat av intresse, på vårt eget språk. En tidning utan stora åthävor – men en kulturgärning av stora mått.

Årets sista folkbildningsmedalj gick till filosofen, bildkonstnären och essäisten **Göran Torrkulla** från Åbo. Han har varit en av de aktivaste folkbildarna inom filosofi och konst, vars drivkraft varit att, långt utanför universitets- och konstvärlden, dela med sig och diskutera filosofins och konstens betydelse för människan. Torrkulla har hållit anföranden om filosofi och konst vid sammanlagt sju olika evenemang som Folket Bildningsförbund FBF ordnat i Åbo, Karleby, Vasa, Korpo och Helsingfors. Göran var bland annat med om att grunda FBF:s filosoficafé i Åbo – ett forum för alla som är intresserade av konst och filosofi.

Annika Makarevitch, invandrarlärare från Närpes, fick den tredje folkbildningsmedaljen. När de första kvotflyktingarna från Vietnam anlände till Närpes år 1988, var invandrarläraren Annika Makarevitch med och tog emot dem och introducerade dem i samhället. I dag är hon en kunnig och erfaren pedagog med många års erfarenhet av integrationsutbildning. Hennes insikt i och förståelse för invandrarnas behov och svårigheter, gör att hon ställer rimliga krav på sina studerande och hyser en uppriktigt vilja att integrera dem i det finlandssvenska, och speciellt i det sydösterbottniska, samhället. Annika har tagit ett omfattande ansvar för att utveckla materialet *Svenska För Invandrare i Finland* – det nätbaserade materialet med språkliga övningsuppgifter av olika svårighetsgrad.

Under vårfesten sågs glimtar ur skoloperan *Djurens planet* som haft sitt uruppförande på Nationaloperan våren 2019, och som senare sätts upp i skolor runtom i landet.

Hagforsmedaljen

Hagforsmedaljen delades ut första gången vid SFV:s hundraårsjubileum år 1982. Hagforsmedaljen ges som erkänsla för förtjänstfull gärning till förmån för den svenska kulturen och det svenska språket i Finland. Sammanlagt fyra medaljer delades ut på vårfesten. Även till den medaljen hör en prissumma på 2 500 euro.

Den första Hagforsmedaljen gick till **Susanne Ahlroth**, överinspektör för bildningsväsendet i Helsingfors. Ahlroth har under en lång tid i det tysta gjort en betydelsefull insats för att främja läsandet och intresset för litteraturen, framför allt bland barn och ungdomar, på svenska. Att det skett i det tysta beror delvis på att hon i sitt arbete som överinspektör för biblioteksväsendet på Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet fungerar i bakgrunden, men också på att hon som person är angelägen om att låta böckerna och läsandet stå i centrum.

Den andra Hagforsmedaljen tilldelades förlagsredaktören **Myrika Ekblom** från Helsingfors. Hon hedras för att i trettio år gjort betydande insatser för Finlands svenska litteratur. Hon har ställt sitt språksinne, sina omfattande kunskaper i historia och litteratur, och sin ovanligt goda allmänbildning till otaliga finlandssvenska författares förfogande, utan att någonsin framhäva sin egen roll vid verkets tillkomst eller söka offentlighet för sin arbetsinsats.

Årets tredje Hagforsmedalj gavs till filosofie doktor **Annette Kronholm-Cederberg** från Nykarleby. Kronholm-Cederberg, som är modersmållärare vid Topeliusgymnasiet i Nykarleby, hedras för sin inspirerande insats på fältet. Vid den litteraturvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi har hennes intresse för modersmål och litteratur lockat till ett ökat antal studier i ämnen, något som fakulteten skämtsamt kallar för Netti-effekten. Annette är också ordförande för Svenska modersmålläraforeningen. I allt hon företar sig är hon en energigivande inspirationskälla.

Den fjärde och sista Hagforsmedaljen år 2019 tilldelades chefredaktör **Kim Wahlroos**, Lovisa, som inte hade möjlighet att närvara vid utdelningsfesten. Han får utmärkelsen för sitt engagemang för lokaljournalistiken i östligaste Nyland, där han samtidigt gjort en betydande insats för svenskheten i regionen. Efter en lång och hedersam karriär som journalist och chefredaktör vid lokaltidningen *Östra Nyland* gick han i pension år 2008. När den tidningen senare lades ner tog han initiativet till en ny tidning, *Nya Östis*, för att fylla det tomrum som uppstått i Lovisa med omnejd. Wahlroos har sedan dess med framgång lett tidningen, och med eftertryck visat vilken genomslagskraft och betydelse för sammanhållningen en utpräglat lokal medborgarjournalistik kan ha.

Svenskläraryrprisen

Svenskläraryrprisen. SFV har sedan år 2003 tillsammans med Svensklärarna i Finland r.f. delat ut pris till svensklärare i de finskspråkiga skolorna. SFV anser att de här lärarna på ett avgörande sätt kan påverka inställningen till det svenska inslaget i Finland. Mottagarna nomineras av medlemmarna i Svensklärarna i Finland. I år fick tio mottagare motta ett pris på femtusen euro var.

Ett svenskläraryrpris tillföll lektor i svenska **Anita Ahonen**, Tampereen klassillinen lukio, för hennes aktiva engagemang i sin skolas internationella verksamhet. Hon har varit en inspirerande kraftdrivare för skolans gymnasielärare, ordnat fortbildningskurser inför kommande studentprov och varit initiativtagare till ett litet klassbibliotek med syfte att stimulera och fördjupa elevernas intresse för det svenska språket.

Ett svenskläraryrpris tillföll lektorn i svenska **Hannele Ahonen**, Helsingin ranskalais-suomalainen koulu, för hennes engagemang för de finlandssvenska traditionerna. Det svenska språket smälter naturligt in i den flerspråkiga skolmiljö hennes elever vistas i, där även Svenska dagen, Lucia och Runebergsdagen firas med traditionsenliga ceremonier. De regelbundna teaterbesöken som hon ordnar för sina elever, bidrar till en ökad förståelse för den finlandssvenska kulturen.

Ett svenskläraryrpris tillföll filosofie magister, lektor **Annika Kirkkomäki**, Laurea ammattikorkeakoulu, som i tre årtionden undervisar finskspråkiga studerande inom ekonomi- och säkerhetsbranschen, ävensom internationella studenter på högskolenivå. Osjälviskt har Annika alltid levt upp till sitt motto "studenten i fokus". Hon har deltagit i riksomfattande utvecklingsprojekt såsom KORU (evalueringskriterier för högskolor i Finland), och DIGIJOUJOU (flexibla studier i finska och svenska samt handledning för behoven inom det framtida arbetslivet). Annika fungerar som examinator i svenska för allmänna språkexamina.

Ett svenskläraryrpris tillföll svensklärare **Ida Michelsson**, Järvenpään lukio, för hennes intressanta, personliga och levande lektioner. Hon använder e-böcker i sin undervisning och anpassar inläringen efter elevernas individuella behov. Med sin positiva attityd inspirerar Ida sina elever till studier och är noga med att utvärdera deras prestationer med enskilda kommentarer.

Ett svenskläraryrpris tillföll lektor **Anna-Maija Mäkinen**, Kaitaan lukio, Esbo, för hennes aktiva befrämjande av det svenska språket. Anna-Maijas mål är att svenskan lyfts fram via evenemang under Svenska veckan, föreläsningsserier, kultur- och sportaktiviteter, konstutställningar och dagisverksamhet. Hon åtnjuter förtroendeuppdrag inom språkläraforeningar och är ofta kommentator i Abitreenit-sändningar. Anna-Maija är inte bara en inspirerande svensklärare och förespråkare för det svenska språket, utan även en hjälpsam och samarbetsvillig kollega.

Ett svenskläraryrpris tillföll lektor **Olli Määttä**, Helsingin normaalilyseo, för hans aktiva samarbete med nordiska aktörer inom utbildningssektorn. Som lärare, utbildare och författare av läromedel på svenska, är Olli en utmärkt ambassadör för det finländska skolsystemet och lärarutbildningen. För tillfället arbetar han på en doktorsavhandling om lärarnas arbetsprocesser, handledningsmetaforer och lärarstuderandenas pedagogiska tänkande.

SFV:s vistelsestipendier

Ett svensklärarpris tillföll lektor **Maarit Ohinen-Salvén**, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu för hennes mångåriga erfarenhet inom svenskundervisning på tredje stadiet. Maarit har bland annat skrivit läroböcker för språkstudier och utbildning på högskolor och företag och sedan hösten 2018 är hon med i det treåriga projektet KIVAKO som sakkunnig inom digital pedagogik. Maarit beskrivs som innovativ, tålmodig, flexibel och uppmuntrande men stundom också krävande, dock alltid med de studerandes bästa i fokus.

Ett svensklärarpris tillföll lektor **Merja Saariaho**, Jyväskylän lukio, IB-linjen, för hennes målmedvetna arbete till förmån för det svenska språket. Som lärare vid universitetets språkcentrum ansvarade hon själv för allt läromaterial med inriktning på de olika fakulteternas terminologi. Under sin breda karriär som språklärare har Merja undervisat svenska i alla stadier och fungerar även som censor i den svenska sektionen på Studentexamensnämnden.

Ett svensklärarpris tillföll lektor **Olli-Pekka Salo**, Jyväskylän normaalikoulu, för hans sakkunskap och breda engagemang inom nationella läroplansprojekt. I sin doktorsavhandling behandlar Olli-Pekka svenskundervisningen i Finland och med sin erfarenhet som läromedelsförfattare har han bidragit till planeringen av den elektroniska språkportföljen, vidareutbildat svensklärare och skrivit vetenskapliga och allmänbildande artiklar om svenskundervisning överlag.

Det sista svensklärarpriset gick till filosofie magister, lektor **Heini Syyrilä**, Parolan lukio, Tavastehus, för utvecklandet av den digitala språkundervisningen. Heinis egna instruktionsvideor och manualer har tjänat som förebild för den så kallade digital-taktilla pedagogiken, en ny undervisningsmetod som kombinerar traditionell inlärning med digitalisering. Heini är idag en välkänd och uppskattad språklärare och föreläsare i hela Finland.

Beijarholmsstipendiet

I enlighet med donatorn **Birgit Ekbergs** instruktioner ger SFV årligen möjlighet för lärare och lärare inom småbarnspedagogik att söka ett vistelsestipendium i form av en sommarvistelse på Beijarholmen i Barösund, Ingå. Stipendiet delas upp i separata perioder för lärare, och lärare inom småbarnspedagogik.

Lärare, 15.5–14.7.2019:

Peter Salminen, specialklasslärare i Generalshagens skola, Lovisa.

Lärare inom småbarnspedagogik, 16.7–15.9.2019:

Heidi Hermansson, Kirjala, ambulering spec.ped. inom Folkhälsan Valfärd, specialbarntädgårdslärare.

Lillholmsstipendiet

Hemmanet Lillholmen i Västernorrland på Kimitoön testamenterades till SFV år 1970 av justitierådet **Walter Backman**. Också här delas sommaren upp i två vistelseperioder: en för kulturarbetare på det finlandssvenska kulturfältet, och en för bibliotekarier.

Kulturarbetare 15.5–14.7.2019:

Sade Kahra, Åbo, Fotokonstnär, yrkeslärare och kulturproducent, Fotocentrum Peri rf.

Bibliotekarier, 16.7–15.9.2019:

Pauliina Sandberg, Åbo, informatiker vid Åbo stadsbibliotek.

Biskops Arnö

I år delade SFV för andra gången ut ett tre veckor långt vistelsestipendium för författare på Biskops Arnö vid Mälaren i Bålsta, cirka 60 kilometer nordväst om Stockholm. Stipendiet är tänkt som inspiration för en författare i början av karriären; som alltså debuterat, och som hittills gett ut maximalt 3 böcker. SFV bekostar uppehållet samt en tur- och returresa.

Årets Biskops-Arnö-stipendium tilldelades **Hanna Lundström**, barnboksförfattare samt ämneslärare i modersmål och litteratur, Söderkulla. Hennes babypoesi utforskar vardagens sinnlighet och lågmälda dramatik genom det lilla barnets blick. Med träffsäker känsla för rytm, rim och klang sår hon ordglädjefrön som kan blomma ut i livslång kärlek till språket och dikten.

Digitalt skapande

lär elever hur världen fungerar

Text & Foto Sonja Finholm

Det mesta runt omkring oss handlar om programmering. Från ett enkelt brödrecept till dörrklockan och algoritmerna bakom Facebook och Youtube. – Grunden är problemlösning och nyckelordet är samarbete, säger Kasper Hiltunen, en av hjärnorna bakom Vasa övningskolas nya Makerverkstad – ett klassrum fullt av den senaste tekniken.

Kan man räkna ut hur den ska svänga 90 grader? Om man mäter omkretsen på hjulen?

Axel Hjelt i Vasa övningskola är en av deltagarna i skolans robotverkstad. Han och kompisarna Joakim Påfs och Iris Heittola har byggt en legorobot som de nu ska programmera och ber läraren Johanna Hedvik om hjälp. Uppgiften är att med hjälp av en sensor få roboten att svänga 90 grader när den närmar sig en vägg eller något annat hinder.

– Det går att räkna ut rent matematiskt, men det bästa är att ni testar er fram, säger hon.

Robotverkstaden är en del av den kompetensvecka för klasserna 7–9 som just nu pågår i skolan och som samtidigt innebär premiär för skolans nya Maker-verksamhet. Eleverna som har valt robotik och programmering jobbar i den gamla textilsalen som under vintern

har gjorts om till teknikklubb, eller en så kallad Makerverkstad. Den här veckan är det robotik och legorobotarna som är i fokus.

– Egentligen är de flesta klassrummen Makerspaces, inte minst min traditionella slöjdsal en våning ner, men det här är en slags slöjdsal 2.0 där vi koncentrerar oss på digitalt skapande, säger Kasper Hiltunen, slöjdläraren som fastnat för det här med programmering.

Här finns enkla kretskort, 3D-printrar, laserskärare, flyttbara möbler och två stora skärmar på väggarna. På en hylla längst bak ligger redan flera elevarbete – interaktiva ljudkort i form av elgitarrer, en hemmabyggt joystick och små tavlor av dödskallar med lysande ögon.

– Digital kompetens handlar om att lösa problem, om att testa sig fram och hitta alternativa lösningar och framför allt om att samarbeta och vara naturligt nyfiken på hur saker och ting fungerar, säger Kasper Hiltunen.

Kasper Hiltunen
instruerar Aaron Stenback
och Onni Hagström.

”

Det här är en slags slöjdsal 2.0 där vi koncentrerar oss på digitalt skapande.

I den nya läroplanen för grundskolan finns programmeringen med som en självklar del.

– Många föräldrar tror att programmering handlar om att deras barn sitter och knackar koder framför en skärm hela lektionerna, men så är det absolut inte, förklarar Hiltunens kollega Jan Alin, lärare i matematik och datateknik och tutorlärare för lärarstudier.

Redan i daghemmen finns grunden till programmering. Ett schema på väggen i hallen som visar i vilken ordning du ska klä på dig är den allra enklaste formen.

– De flesta barn lär sig ganska snabbt att det inte funkar att ta på sig skorna innan byxorna, säger Jan Alin.

Och det är precis det programmeringen handlar om. Att förstå omvärlden och lösa de problem man stöter

på i vardagen. Från att ha varit en speciell kompetens inom datateknik är programmering i dag en naturlig del i många yrken och därmed har skolan fått en helt ny uppgift. Programmering är i dag en del av allmänbildningen.

– Allt mer digitaliseras och i de flesta yrken finns moment som bygger på datateknik. Skolans uppgift är ge barnen en grundläggande IT-kompetens, säger Alin. →

” Mycket av det vi gör är ganska hands on. Vi jobbar med allt från aluminiumfolie till paff och bananer.

John Henriksson visar ett enkelt programmeringsarbete, en elgitarr.

Makerverkstaden ska också kunna användas av grupper eller enskilda elever som vill fördjupa sig. Från och med nästa år kommer robotik att vara ett av tillvalsämnena för eleverna i årskurserna 7–9.

– Mycket av det vi gör är ganska hands on. Vi jobbar med allt från aluminiumfolie till paff och bananer, säger John Henriksson och visar en av skolans 3D-printrar.

Förra veckan designade en elev ett eget telefonskal som hon printade ut och nu jobbar maskinen med en komponent till en av skolans bandsågar. Ställningarna på väggen i Makerverkstaden är också utprintade.

Inne i rummet känns en svag, sötaktigt doft. Det är materialet till printern som doftar – plasten som används är tillverkad av majsstärkelse. Råmaterialet ser ut som stora trådullar och genom att smälta ner de gula trådarna och lägga plastmassan lager på lager enligt

ett förprogrammerat mönster skapar printern olika tredimensionella föremål. Men det gäller att inte ha bråttom – displayen visar att det ännu återstår cirka tio timmar innan den gula reservdelen är klar.

Verksamheten i laboratoriet söker fortfarande sin form, men tanken är att Makerverkstaden ska användas av alla klasser, från förskolan upp till nian. Utrustningen kommer att kompletteras vartefter man ser vilka behov det finns och vilka typer av grejer som är mest användbara. Nu till en början handlar det mest om temaveckor och olika projekt, men till hösten ska verksamheten integreras i det vanliga schemat.

En annan användargrupp är lärarstudenter och yrkesverksamma lärare som behöver fortbildning. Det är här John Henriksson från Centret för livslångt lärande kommer in i bilden.

– Tack vare det här labbet har vi

möjlighet att ta in större grupper på fortbildning och framför allt att låta dem testa utrustningen i praktiken. Lärarna får sedan ta med sig kunskapen till sina egna skolor och få nya idéer för hur man kan bygga egna verkstäder.

Makerrörelsen är stor internationellt och i Sverige finns redan många öppna verkstäder. Verkstäderna kallas även hacklab och den finska organisationen hacklab.fi erbjuder femton öppna verkstäder runt om i landet. Inom utbildningssektorn i Svenskfinland ligger skolorna i Raseborg i framkant och Övningsskolans lärare har fått både tips och hjälp därifrån.

Under den här workshopen är det betydligt fler pojkar än flickor i Makerverkstaden. Teknikbranschen har traditionellt sett varit mansdominerad, men Johanna Hedvik tror och hoppas att det här svänger i takt med att programmeringen blir en naturlig del av de flestas vardag.

Tilda Backman mäter ut den kvadrat där roboten ska köra.

– Jag tror att det redan om fem år kommer att se ganska annorlunda ut. I de lägre klasserna är det oftast flickorna som har bättre tålamod när det gäller problemlösning.

Innan förmiddagens lektion avslutas samlas alla för en kort genomgång. Alla grupper har sina robotar klara och har lyckats få till den 90-gradiga svängen. Nästa uppgift blir att få den att köra runt i en kvadrat – med lite mer avancerade kommandon. Lärarstudenten Janne

Riiki som instruerar eleverna inför nästa uppgift talar om sensorer, loopar och switchar och förklarar med hjälp av ett programmeringsschema på den ena skärmen.

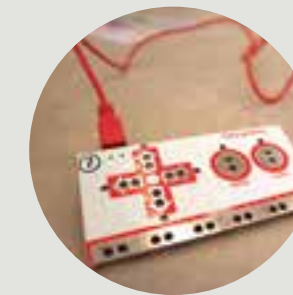
– Nu ska ni definiera sensorerna att reagera på olika saker, säger han och visar hur looperna kan användas för att få roboten att upprepa samma sak om och om igen.

– Enkelt, tycker Axel Hjelt och knappar genast in rätt värde på den bärbara datorn som styr roboten. ■

Med hjälp av Vännerna

CENTRET FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE VID ÅBO AKADEMI OCH YRKESHÖGSKOLAN NOVIA
Beviljat ändamål: Makerverkstad vid Vasa övningsskola – inlärningsmiljö för skapande där traditionella material kombineras med elektronik och programmering / **Beviljat belopp:** 23.000 euro / **Tidsperiod:** 2018–2019 / **Förväntat resultat:** Att stärka mångvetenskapligt lärande genom att möjliggöra nya metoder för att skapa produkter och lösa problem.

Making

- Ett Makerspace är ett rum för skapande, en verkstadsliknande miljö som uppmuntrar till delning av kunskap, verktyg och idéer. Här kombineras traditionella material med elektronik och programmering.
- Ett Makerspace kan liknas vid ett gym, men i stället för att träna muskler handlar det om kreativ hjärngympa, att utveckla idéer eller skapa något.
- Ett Makerspace tillhandahåller utrustning och teknik som vanligen är för dyr för hemmabruk. Vanliga tekniker är 3D-printning, laserskäring och lödning.
- I dag finns uppskattningsvis 1000 öppna Makerspaces runt om i världen, plus de verkstäder som byggts upp inom skolvärlden.

• Grunden finns inom The Maker movement, en subkultur som vuxit fram i USA och som i dag spritt sig över hela världen. Grundtanken är att praktiskt lära sig och förstå hur saker fungerar och en önskan om att få dem att fungera ännu bättre.

Källa: Makers of Sweden

Vasa övningsskola

- Svenskspråkig förskola, grundskola och gymnasium som upprätthålls av Åbo Akademi.
- Skolan är en del av den finlandssvenska lärarutbildningen inom Åbo Akademis fakultet för pedagogik och välfärd. Här utför lärarstudenter sin praktik under handledning av skolans ordinarie lärare.
- Erbjuder även undervisning på engelska i grundskolan enligt metoden Content and Language Integrated Learning. I gymnasiet erbjuds fördjupning i musik och bildkonst samt en IB-linje.
- Skolan har cirka 800 elever, 75 lärare och 15 personer inom administrationen. Ledande rektor är Bernt Klockars.

Projektet ILS

har skapat nytt specialpedagogiskt material – nu kan man snabbt fånga upp och stöda elever med specialbehov

Text Henrik Husberg, Ann-Katrine Risberg ~ Foto Atte Palokangas

Ökad kunskap om inlärning, självreglering och uppmärksamhet i de finlandssvenska skolorna och daghemmen är ett av ILS-projektets resultat. Nu går projektet in i fas två, där nästa steg bland annat är att införa ProSkola-modellen. Målet är förebyggande arbete och att tidigt kunna gripa in då en elev behöver stöd.

Forskarna inom ILS-projektet har skapat nytt specialpedagogiskt material, från vänster: Mika Paananen, Pia Vataja, Paula Salmi, Henrik Husberg, Susanna Slama, Laura Plyhm, Jannika Backholm och Ann-Katrine Risberg.

Målsättningen med projektet *ILS – InLärning och Stöd i finlandssvenska skolor och daghem* (2015–2019) vid Niilo Mäki Institutet var att utveckla och stärka forskningsbaserad kunskap om inlärning och inlärningssvårigheter i de finlandssvenska skolorna och daghemmen.

ILS-projektet bestod av två delområden: *Självreglering och uppmärksamhet* samt *Läsning, skrivning och benämning*.

För att uppnå målsättningen utarbetade vi effektiva verktyg och metoder för att både kartlägga och stöda läsning,

språk- och uppmärksamhetsrelaterade förmågor. Vi har även arrangerat fortbildningstillfällen för utbildningspersonal för att ytterligare sprida kunskapen och informationen.

Tack vare ytterligare finansiering, fortsätter ILS-projektets arbete 2019–2022 under namnet ILS2.

SJÄLVREGLERING OCH UPPMÄRKSAMHET. Lärare kan många gånger uppleva att de inte har tillräcklig beredskap att stödja barn med självreglerings-svårigheter. Därför ville vi förse skolor och daghem med forskningsbaserat material för att kartlägga och erbjuda

stöd för svårigheter, samt fortbilda personal i att använda det.

På finskt håll fanns det färdiga frågeformulär som kartlägger barns svårigheter. Under projektet samlade vi in data för finlandssvenska normer för dessa. De finns nu tillgängliga via Hogrefe förlag. För att erbjuda stödåtgärder översatte vi två handböcker, *Fokus - Träningsprogram i smågrupp för 8-11-åriga barn med uppmärksamhetssvårigheter* och *Hurtig - En konsultationsmodell för daghem - strukturerat stöd för rastlösa barn*. Båda handböckerna erbjuder konkreta arbetsmodeller utgående från evidensbaserade principer.

” *I och med ILS1 har vi en bra grund att bygga vidare på vad gäller stödet för självreglering och beteende i skolan.*

En tredje handbok utkommer våren 2019. Den behandlar mera övergripande stödåtgärder och principer som kan tillämpas under hela grundskolan och går under namnet *Självreglering och exekutiva färdigheter - Att stödja riktning, motivation och kapacitet i skolan*. Under projektet erbjöd vi fortbildningar kopplade till varje handbok och i dessa deltog nästan trehundra lärare och annan skolpersonal.

I och med ILS1 har vi en bra grund

att bygga vidare på vad gäller stödet för självreglering och beteende i skolan. Under de kommande tre åren kommer vi att föra in en modell, ProSkola, för att på hela skolans nivå jobba med beteende. Kärnan i verksamheten är att personalen förbinder sig till att följa vissa principer – det handlar om att lära ut och handleda gällande beteende och att utveckla gemensamma modeller för att förstärka positivt beteende.

ProSkolas stöd är organiserat på tre nivåer; allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Målsättningen på alla nivåer är förebyggande arbete och tidig intervention. Att stärka stödet för beteende på allmän nivå går ut på att förstärka känslan av samhörighet: från den enskilda lärarens pedagogiska ansvar går man mot hela skolans ansvar och stödet riktar sig mot alla elever.

För att jobba med beteendeproblematik på mer individuell nivå tillämpas en så kallad Check In Check Out (CICO)-modell, som bygger på individuella beteendemålsättningar för elever samt ett poängkort. Det ger möjligheter →

att systematiskt ge positiv feedback till elever samt knyta vårdnadshavarna till stödåtgärderna. Med hjälp av modellen kan man synliggöra

är det viktigt att så tidigt som möjligt identifiera de barn som kan ha svårigheter med benämningsförmågan och få igång stöd för läs-

utvecklingen. *SSB – Test i Snabb Seriell Benämning* utarbetades för det här ändamålet. I testet ska barnen så snabbt som möjligt benämna olika bekanta saker, till exempel färger, siffror, bokstäver och föremål.

LÄSNING, SKRIVNING OCH BENÄMNING. Det är viktigt att kartlägga elevers läs- och skrivförmåga för att vid behov så snabbt som möjligt kunna sätta in stödåtgärder för de som behöver det.

Finlandssvenska elevers resultat i dylika kartläggningar borde jämföras med en normgrupp från den egna kontexten. Det finns mycket material från Sverige, men dessa baserar sig på rikssvenska normer, vilket inte alltid är det bästa alternativet för oss i Svenskfinland.

Efter drygt tre års gediget forsknings- och utvecklingsarbete har vi nu tre finlandssvenska, normerade testmaterial som specialpedagoger, talterapeuter och psykologer kommer att ha nytta av i sina arbeten. Med materialet *ILS – Individuell Läsning och Skrivning* kan elevernas läs- och skrivförmåga kartläggas från och med hösten i årskurs 1 till våren i årskurs 5. Materialet består av snabbt administrerade uppgifter som utförs både i hel klass och individuellt. I materialet ingår rättstavningsuppgifter och uppgifter som fokuserar på läshastighet på olika sätt (bland annat läsning av ord, pseudoord och texter).

Läshastigheten har ett starkt samband med snabb benämningsförmåga. Därför

Ytterligare ett material som testar benämningsförmågan har utarbetats. Det är *VBT – Verbbenämningstest*, som främst riktar sig till talterapeuter och psykologer. Båda benämningstesterna har normer för åldrarna 6–12 år.

Parallellt med utvecklingen av materialet har vi följt upp en större elevgrupp (cirka 550 elever) från hösten i årskurs 1 till våren i årskurs 3. Vi har fått värdefull information om finlandssvenska elevers läs- och skrivutveckling och avvikelser i denna. Även elevernas motivation för läsning samt upplevda självförmåga (eng. self efficacy) inom området ingick i studien.

Eftersom det hos elever med läs- och skrivsvårigheter också kan förekomma andra inlärningssvårigheter ingick uppgifter om räkneflyt, ord- och läsförståelse samt benämning i datainsamlingarna. Vårdnadshavarna till barnen fyllde i en omfattande bakgrundsenkät där de besvarade frågor om barnets och familjens språkbakgrund, läsvanor och intresse för läsning, medievanor och så vidare.

I det kommande projektet hoppas vi få möjlighet att bland annat följa dessa elevers utveckling till årskurs 7 och samtidigt utveckla kartläggningsmaterial för högstadiet. ■

Niilo Mäki Institutet (NMI)

- NMI grundades 1990
- Fått sitt namn efter professor Niilo Mäki (1902-1968)
- Niilo Mäki var instrumental i den tidiga utvecklingen av neuropsykologin och specialpedagogiken i Finland
- NMIs mission är att producera forskningsbaserad information samt metoder för att stöda barn och ungdomar som upplever förhinder för inlärning. Detta görs genom:
 - Forsknings- och utvecklingsverksamhet
 - Klinisk verksamhet
 - Fortbildning och publikationer

Projektet InLärning och Stöd i finlandssvenska skolor

- Fyraårigt projekt (2015-2019)
- Två delprojekt:
 - läsning, skrivning och benämning
 - självreglering, uppmärksamhet och beteende
- Har under verksamhetsåren i medeltal haft 7 anställda
- Inleddes med målsättningarna att:
 - Utveckla och stärka forskningsbaserad kunskap om inlärning och inlärningssvårigheter i finlandssvenska skolor och daghem
 - Utarbeta effektiva verktyg och metoder för att både utvärdera och stöda läsning, språk och uppmärksamhetsrelaterade förmågor hos elever
 - Fortbilda utbildningspersonal
- Finansierat av Svenska kulturfonden, Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne och Svenska folkskolans vänner
- Får fortsättning i ILS2 (2019–2022)

Det svenska Karibien

Att resa i Karibien är en märklig upplevelse. Inte bara för att havet är så inbjudande blått och vinden så varm att man låter sig svepas med i ett känslorus utan slut. Eller för att sandstränderna lockar med en förförisk mjukhet och snorklare rentav kan tråda en yster dans med någon nyfiken havssköldpadda.

Det handlar också om att röra sig i ett historiskt landskap, som i trots mot historiens mörka skuggor getts helt nya dimensioner. Sällan har jag mött så vänliga människor, till synes uppriktigt intresserade av vad som fört de europeiska gästerna till denna svarta kontinent. På en av de fattigaste öarna, Saint Lucia, Nobeldiktaren Derek Walcotts hembygd, är den här stämningen särskilt påtaglig. Vi vandrar omkring i kvarter, där husen snarast är fallfärdiga skjul och maten tillreds på öppen eld. De flesta vi möter hälsar med några vänliga ord, som om varje medvandrare på gatan innebär en unik händelse.

När dagen solgnistrar som vackrast är det svårt att föreställa sig att just denna del av världen ständigt drabbas av orkaner. Med sällsam envishet bygger befolkningen upp sina samhällen igen. Det finns förstås få alternativ, men hela inställningen känns som en kärlekshandling. ”Vi älskar den här ön”, säger Mark, guide på Grenada som för en kort stund syntes i världspressen när USA 1983 intervenerade mot den kommunistiska regeringen.

Resans höjdpunkt blir ändå Saint-Barthélemy (St. Barths) och huvudstaden Gustavia, döpt efter Gustav III. Att Sverige åren 1784–1848 ägde en koloni i Västindien hade med kungens stormaktsambitioner att göra. Efter långa förhandlingar lyckades man köpa denna fattiga franska ö, som saknade dricksvatten och egentliga naturtillgångar. Men ivriga entreprenörer utnyttjade handelsmöjligheterna så att stora rikedomar skapades, främst på slavhandeln. Bland dem som gjorde den långa resan från Norden fanns påfallande många finlandssvenskar. Den förste guvernören Salomon Mauritz von Rajalin hade finländska rötter.

I dag är Gustavia ett karibiskt S:t Tropez, där kändisar gärna frottar sig. Det svenska inslaget är fortfarande påtagligt, inte minst på gatuskyltarna som konsekvent upptar texter både på franska och svenska. Överallt påminns man om ett svenskt kulturarv, som dagens invånare tycks vara stolta över. Ett hotell bär namnet Carl Gustaf och det svenska kungaparet hör mycket riktigt till de återkommande gästerna i riket.

I det perspektivet blev Sveriges västindiska gästspel ändå något av en framgångssaga.

Vinden fyller våra segel när Sea Cloud II stolt styr ut från Gustavia. Till natten tänds tusentals stjärnor på en himmel som speglar drömmen om Karibien, en hjärtats plats i världen.

Gustaf Widén

ÄR JOURNALIST OCH FÖRFATARE SAMT MEDLEM AV SFV:S STYRELSE.

”

De flesta vi möter hälsar med några vänliga ord, som om varje medvandrare på gatan innebär en unik händelse.

Med hjälp av Vännerna

NIILO MÄKI INSTITUTET / Beviljat ändamål: ILS 1 och ILS 2 Inlärning och stöd / Beviljat belopp: 201.765 euro / Tidsperiod: 2015–2019 / Förväntat resultat: Att nya metoder och verktyg inom specialpedagogiken leder till förbättrat inlärningsresultat inom våra finlandssvenska skolor.

Klubblokalen är den centrala samlingsplatsen för Svenska föreningens onsdagsträffar. Då samlas man över en kopp kaffe för umgänge på svenska, och för att höra intressanta föredrag eller uppträdanden. Från vänster styrelseledamot Matti Niemi, ordförande Antti Lammi, sekreterare Teija Svenfelt och föreningens värdinna Ulla Niemi.

Text & Foto Rabbe Sandelin

Svenska föreningen i ÖSTERMYRA

– en livskraftig svenskspråkig förening i Seinäjoki

Seinäjokis äldsta förening, Svenska föreningen i Östermyra, samlar dels personer med svenska som modersmål, dels finskspråkiga som vill upprätthålla och utveckla sina svenskafärdigheter. Föreningen hålls livskraftig med mångsidig verksamhet: bland annat klubbträffar varje onsdag, teater- och kulturreSOR, Luciauppträdanden i samarbete med skolorna, samt språkbud för dagis- och skolbarn, berättar ordförande Antti Lammi.

”

Förra året fick vi åtta nya medlemmar och i år redan två till. Så kurvorna pekar för tillfället uppåt, vi är cirka sextio medlemmar nu.

Fastigheten där Svenska föreningen i Östermyra verkar står på samma ställe som den gamla privata svenska skolan.

Antti Lammi flyttade från Göteborg till Seinäjoki 1986, och då hörde han att det fanns en svensk förening i Seinäjoki. Han gick med för att upprätthålla sina färdigheter i svenska.

– Längs med åren märker man att intresset för föreningsverksamhet går i vågor, men den senaste tiden har det igen blivit bättre. Förra året fick vi åtta nya medlemmar och i år redan två till. Så kurvorna pekar för tillfället uppåt, vi är cirka sextio medlemmar nu.

Antti Lammi säger att de veckovisa träffarna varje onsdag med besök och föreläsare är det program som mest intresserar medlemmarna. Då *SFV-magasinet* besöker Seinäjoki skall Visans vänner från Vasa samma kväll besöka klubbträffen.

Svenska föreningen har sin klubblokal och språkbadsverksamheten i översta våningen i affärsbyggnaden Forum i centrala Seinäjoki – en stad som började växa från en liten by år 1798, då Abraham Falander grundade ett järnbruk och en såg på orten och döpte bruket till Östermyra. Den nuvarande fastigheten står på samma plats där den privata svenska folkskolan (grundad 1897) verkade från år 1908. Föreningen,

som grundats som understödsförening för skolan, fortsatte som självständig förening då skolan stängdes 1958 på grund av lågt elevantal.

– Då skolfastigheten och tomten såldes till Helsingfors Aktiebank år 1964 ingick i köpeavtalet ett villkor om att SfÖ får disponera en klubblokal i fastigheten.

Antti Lammi berättar att det ännu finns en medlem i föreningens styrelse och fyra medlemmar i föreningen som gått i den gamla skolan. Lammi säger att en egen klubblokal är en viktig ingrediens för den fortsatta verksamheten – den möjliggör träffar och program som intresserar och aktiverar medlemmarna i föreningen, som denna vår alltså fyllde 120 år.

UPPSKATTAT SPRÅKBAD. År 2006 inledde föreningen språkbud för dagisbarn i form av klubbverksamhet på för- och eftermiddag. De senaste åren har verksamheten även utökats till lågstadiet barn, eftersom föräldrarna till de barn som deltagit önskade få fortsättning.

– Den verksamheten bekostas av Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne och så får vi även anslag för denna verksamhet från Seinäjoki stad.

Intresset är stort. Antti Lammi berättar att av föräldrarna är det bara i två familjer som den ena föräldern har svenska som

Sandra Hautala trivs med arbetet som ledare för språkbadsverksamheten. Förutom några moderskapsledigheter har hon innehaft posten kontinuerligt sedan år 2011. Språkbadsverksamheten försiggår som klubbverksamhet varje onsdag, och tillströmningen är större än vad man kan ta emot – grupperna får inte bli för stora.

” Första maj har vi öppet hus för allmänheten. Vem som helst kan komma och bekanta sig med föreningen och dess verksamhet.

modersmål. Resten är helfinska familjer som vill underlätta för barnen att lära sig svenska. Och vi får mycket positiv feedback från lärarna – de barn som gått i språkbadet klarar sig mycket bättre under svenskalektionerna i skolan.

POPULÄRT LUCIATÅG OCH ANDRA BEGIVENHETER. Fyra olika skolor med 128 elever och därtill lärare deltog förra året i det Luciaprogram som föreningen arrangerar inför jul – en tradition som startade år 2005. Huvuduppträdandet på svenska och finska skedde förra julen i Seinäjokis nya biblioteksbyggnad, medan andra uppskattade uppträdanden skedde i daghem, sjukhus och på serviceboenden.

– Den första gången år 2005 hjälpte Vasa övningsskola oss med Lucia, efter det har arrangemanget helt skötts av föreningen, berättar Antti Lammi. Eleverna ställer sig väldigt positivt till Lucia, det är i praktiken kö till att få vara med, och man övar på sångerna med stor entusiasm. Och biblioteket var fullt av publik.

Andra populära arrangemang är Svenska dagen-firandet som sker i samarbete med staden och den lokala Pohjola -Norden-föreningen, de vackraste julsångerna samt valborgsmässoafton. I tillägg ordnar föreningen teater- och kulturreSOR för medlemmarna.

– Första maj har vi öppet hus för allmänheten. Vem som helst kan komma och bekanta sig med föreningen och dess verksamhet, berättar Lammi.

Klubbträffarna varje onsdag är ändå den centrala verksamhet som knyter ihop föreningens medlemmar. Föreningens sekreterare Teija Svenfelt säger att det aldrig varit något problem att hitta på programpunkter, till exempel författarbesök, föreläsare eller musikuppträdanden.

– Det är kort väg från kusttrakterna till Seinäjoki, så det finns mycket och många att välja mellan.

AKTIVA KONTAKTER TILL ANDRA FÖRENINGAR. Antti Lammi berättar att föreningen aktivt söker kontakt med andra svenska föreningar och klubbar.

– Redan länge har vi haft bra kontakt med Svenska klubben i Vasa, nu aktiverar vi kontakterna till Svenska klubben i Jakobstad, liksom till Svenska klubben i Björneborg.

På Svenska Klubben i Vasas 100-årsjubileum träffade Antti Lammi även en representant för Svenska Klubben i Helsingfors.

– Han sade att de gärna sätter sig på tåget och kommer på besök.

Den längsta och viktigaste kontakten säger Lammi att ha varit till SFV.

– Personligen har jag haft kontakt med SFV ända sedan kanslichef Ragnar Mannils tider. Och alldeles nyligen var SFV:s ordförande Wivan

Nygård-Fagerudd festtalare på vår egen 120-årsfest.

Antti Lammi hoppas säger att det skall vara låg tröskel för att delta i Svenska föreningens verksamhet.

– Vi har medlemmar som har svenska som modersmål, och så medlemmar med finska som modersmål, och som vill upprätthålla och utveckla sin svenska. För dem är det ju ett ypperligt språkbud. Alla intresserade är utan några förberedelser välkomna med på en kopp kaffe varje onsdag klockan 18.30, från september till maj, för att bekanta sig med föreningen. Man kan också kolla in vår Facebook-sida eller webbplatsen sfo.fi. ■

Svenska föreningen i Östermyra

- Svenska föreningen i Östermyra r.f. grundades 1899 som understödsförening för den privata svenska folkskolan i Seinäjoki. Av ortens cirka 3000 invånare hade 200 då svenska som modersmål.
- Skolan stängde 1958 på grund av låg elevtillströmning. Fastigheten såldes 1964 till Helsingfors Aktiebank och föreningen erhöll cirka 20 procent av aktierna i den nya affärsfastigheten Forum som uppfördes 1967.
- Hela föreningens förmögenhet donerades 1973 till SFV, som en av de största donationer SFV dittills erhållit. Donationen förvaltas i en fond vars avkastning skall trygga SFÖ:s fortsatta verksamhet liksom utdelande av stipendier till studerande i läroinrättningar i Seinäjoki vilka ådalagt goda kunskaper i svenska språket.

ww.sfo.fi

Den digitala bokcirkeln

öppnar upp för samtal över gränser

Text Susan Sandberg-Ek ~ Foto Christoffer Björklund

Där boken slutar, där tar bokcirkeln och det litterära samtalet vid, säger Moa Andersson. Om det sker digitalt eller fysiskt är av sekundär karaktär.

Att delta i ett digitalt bok-samtal känns lättillgängligt för många idag. Dagens läsare vill mötas kring en bok eller ett tema och låta samtalet formas då det passar just hen. Tillgängligheten är den digitala cirkelns stora fördel då allt färre vill mötas på en bestämd tid och plats.

Under inspirationsdagen *Litteratur-samtal i molnet – om bokcirkel i digital form* vid Vasa stadsbibliotek i slutet av mars, möttes ett femtiotal bokälskare och inspiratörer. Moa Andersson och Sofia Olausson från folkbiblioteken i Göteborg samtalande om fördelar och nackdelar med bokcirkel i molnet eller på plats. Moa och Sofia har flera års erfarenhet av att driva både digitala och fysiska bokcirkel, och är redaktörer för Sveriges största digitala plattform för bokcirkel (bokcirkel.se).

– Alla läsfrämjande insatser är bra och all aktivitet som hjälper folk att hitta den fysiska eller digitala boken är till godo. I dagens samhälle ska vi vara öppna för boksamtal och det är viktigt att ha digitala referensramar, berättar Moa och Sofia i det inledande samtalet.

Den digitala bokcirkeln kan nå läsare oberoende av fysiska eller sociala hinder, och det geografiska avståndet har ingen betydelse.

– Genom bokcirkeln når vi nya grupper i samhället då man oberoende av tid och rum kan delta digitalt i samtalet.

Hur skiljer ser ledarrollen i en digital bokcirkel i jämförelse med en fysisk bokcirkel?

I en digital bokcirkel är det viktigt att ledaren ger tydliga ramar så att diskussionen blir trygg. Det handlar om att bekräfta att man sett och läst olika kommentarer, fånga upp frågor och tankar, samt uppmuntra till fortsatta samtal. I både fysiska och digitala cirkel är det viktigt att inspirera och försöka få med så många som möjligt i samtalet.

Det ideala antalet deltagare i en bokcirkel ligger någonstans mellan 10 – 20 deltagare. Moa och Sofia poängterar att man inte ska ge upp för lätt: Fastän det är tyst några dagar så är många med och funderar. Det är cirkelledaren roll att kasta ut diskussionskrokar och följa upp en tidigare åsikt. Oftast är det tre fyra som pratar och resten är tysta deltagare, så brukar det även vara i fysiska bokcirkel.

Det är viktigt att de digitala cirkelarna har en tidsram. Efter det får gruppen fortsätta om det finns intresse.

– Vissa grupper har fortsatt diskutera i flera månader då deltagarna varit så engagerade, berättar Moa och Sofia.

Det behövs goda idéer för att hålla igång en cirkel.

– Vi har något som vi kallar måndagsfrågan. Varje måndag lägger vi ut en fråga som deltagarna diskuterar fram till helgen.

FÖRDELAR OCH NACKDELAR. I en digital cirkel finns det en tydlighet i den skriftliga kommunikationen. Deltagaren har tid att tänka och formulera sin åsikt i lugn och ro. För den som gillar att skriva och som känner att hen inte kommer till sin rätt i en fysisk bokcirkel, kan det här vara befriande. Det finns också en spontanitet i boksamtal på nätet – då man får en idé så kan man skriva in den, till och med mitt i natten.

I den fysiska bokcirkeln är samtalet oftast smidigare och samtidigt genererar att bättre flöde.

För att en digital bokcirkel skall fungera behövs engagemang och deltagarna måste hitta tid för att delta och kommentera.

– Det kan ibland löna sig att komma överens om en viss kväll för en chatt för att få ett bättre flöde, säger Moa. Då kan de som har möjlighet vara med online.

Andra idéer till att locka med folk i en digital cirkel är att samlas kring ett aktuellt tema i närsamhället eller till exempel en pjäs. Att förankra samtalen i en bokpodd är också spännande.

EN BOKCIRKEL OM FÖRÄNDRING. Linnea Forslund är bibliotekarie i Järfälla

Det är viktigt att lärare är läsande förebilder. Ska vi få barn att läsa måste vi själva läsa; barn gör som vi gör, säger Jenny Edvardsson, lärare i svenska och historia, och med erfarenheter av digitala bokcirkel i undervisningen.

kommun som ligger i Stockholms län. Hon arbetar med läsfrämjande för vuxna och läsfrämjande via digitala bokcirkel och sociala medier.

– I Järfälla bestämde vi oss för att forma en bokcirkel kring förändringen i närsamhället, berättar Linnea.

Järfälla är en kommun i förändring med stor inflyttning. Förändring är en gemensam nämnare och därför blev det temat för cirkeln som sedan utvecklades till ett samarbete med många olika aktörer i kommunen.

– Vi hade föreläsningar och författarsamtal, studiebesök och gjorde en podcast på biblioteket. Vi lyckades samla olika grupper i samhället, säger Linnea.

Biblioteket är en neutral aktör och det var en fördel att inte ha en egen agenda kring den lokala förändringen i samhället. Man kunde erbjuda kom-

petens och ett konkret utrymme, men också ett digitalt samtalsrum.

Enligt Linnea fanns det olika önskemål; en del ville träffas och fika medan andra endast ville träffas i molnet.

– Det gäller att samla olika läsfrämjande insatser och se till att alla kan hjälpa och stöda varandra.

DIGITALA BOKCIRKLAR I UNDERVISNINGEN. Jenny Edvardsson arbetar med digitala bokcirkel i undervisningen. Hon är lärare i svenska och digital teknik vid Wendesgymnasiet i Kristianstad. Jenny har tilldelats både Svenska Akademiens svensklärarpris och Tal- och språkpriset.

Jenny har jobbat i 25 år med elever på yrkesgymnasiet. De flesta är inte stora bokkonsumenter, men hon ser många möjligheter med bokcirkel. Speciellt med den digitala bokcirkeln.

”
Det gäller att få med eleverna från början och att göra ett kort steg in i litteraturen så att de känner att de är med.

Linnea Forslund, Moa Andersson och Sofia Olausson från Sverige delade med sig av sina erfarenheter av digitala bokcirklar. Bland annat har de lyckats nå nya och olika grupper i samhället genom att erbjuda digitala samtal som är oberoende av tid och rum.

inkörsfrågor. Man kan börja med att alla nämner något de gillar och ogillar med boken. Vilka frågor har uppstått och hittar de mönster i boken, eller kan de koppla till något annat de läst eller sett, berättar Jenny.

Den digitala bokcirkeln för elever kan se ut på många olika sätt. Det gäller för läraren och skolan att välja en plattform som funkar så att den inte skapar hinder. På den digitala scenen finns alla möjligheter för eleverna att kommentera varandra och samtala. Det är viktigt att läraren är närvarande och för samman elever och utveckla tankegångar med enkla frågor. Samtalen kan vara delade dokument, chattrum, digitala anslagstavlor eller grupper på Facebook. Man kan också ha videosamtal via Youtube live eller Skype.

– Idag är eleverna så vana vid live-

samtal, chattar och att kommunicera på nätet så det brukar sällan bli ett problem. Ramarna måste bara vara mycket tydliga, säger Jenny.

Jenny får ofta frågan om det finns risk för att eleverna gör annat på nätet, eller att det förekommer osakligheter.

– Jag brukar svara att det kan vara bra med mikropaus och att vi vuxna också oftast jobbar så. Vi kollar in Facebook en stund medan eleverna kanske måste lägga ett bud på en mopeddel som ligger på blocket. Viktigt är att vi har en deadline och ett mål när kommentarerna ska vara inne. Ungdomarna jobbar på oväntade tider men det tycker de om och det passar deras livsstil. Ibland gör någon elev ett försök för att testa gränserna, men om läraren är tydlig kring näretik så brukar de sluta ganska tvärt.

Eleverna ska också få tydliga ramar för bedömningen. Om man är aktiv, för samtalen vidare och gör egna inlägg och fortsätter på andras idéer ingår det i bedömningen. Ett gott råd är att välja ett chattrum där man som lärare kan spara samtalen. Det underlättar bedömningen.

Det finns nog en del utmaningar med tekniken, och att få eleverna att våga tala och skriva. Eleverna måste lära sig näretik och i vissa elevgrupper kan ett svagt språk vara ett hinder. Men för det mesta öppnar ändå boksamtalen nya dörrar i kommunikationen mellan eleverna i gruppen, och mellan elever och läraren.

– Digitala bokcirklar öppnar upp för samtal över både klass-, skol och landsgränser. Det är underbart då bokcirkeln skapar nya möten mellan människor. ■

Inför seglingssäsongen eller tänk om Hornborg hade haft en mobiltelefon

När isarna går och fritidsbåtarna samlar sig vid bryggor och kajer, slår det mig vilken komfort de erbjuder i jämförelse med min ungdoms flytetyg. Jag återkallar i minnet en seglats i västerled i en så kallad Erstajolle, för två tredjedels sekel sedan. Manskaret utgjordes av tre personer och en stor svart riesenschnautzer. Till rekvisitan ombord hörde en vevgrammofon, ett primuskök samt en kappsäck med finkläder för ett planerat besök på Hangö Casino. En liten storm som bröt ut på Hangö västra skulle sannolikt ha oroat våra föräldrar om de känt till några detaljer. Flytvästar var på den tiden ett sällsynt fenomen, inte bara för vår besättning. I dag ställs helt andra, i de flesta fall berättigade, krav på utrustning till sjöss. När jag bläddrat i Eirik Hornborgs dagböcker har jag ofta tänkt på den där seglatsen.

Hornborg var en ivrig seglare och de loggböcker han och hans vänner förde låter oss ta del av äventyr i farkoster som i dag skulle betraktas som synnerligen primitiva. Eiriks far, Albrecht Hornborg, hade enligt sonen ”ett oroligt temperament” och skulle, om han varit informerad, sannolikt ha lagt in en protest mot de alltför våghalsiga företagen. Då man läser om hur vädergudarna ofta ställde till det för de unga seglarna är man beredd att erkänna att Albrecht i viss mån hade skäl till oro.

Loggboken redogör för en dramatisk färd till Visby. En storm blåser upp och de fyra vännerna tvingas konstatera att allt de tidigare varit med om varit en ren barnlek mot den storm och sjö i vilken man nu rusar framåt.

När sjöarnas brott kom rullande ned mot båten föreföll det oundvikligt att vattenmassan skulle bryta över hela skrovet.

När man når land efter att ha vakat i tre dygn, har Hornborg som kapten ombord suttit till rors 15 timmar i sträck. Seglarna stappas dödströtta och genomblöta i land på Fårö och lyckas få härbärge i kyrkbyn, men kaptenen inser att familjen hemma i Bromarf inte kan lämnas i ovisshet om man klarat stormen med livet i behåll. Ett barn av mobiltelefonens tidevarv får sig möjligen en tankeställare av den osentimentala redogörelsen för de mått och steg en omtänksam son tvingas vidta för att lugna sin orolige far. Det handlar om en förgången värld då telefoner var sällsynta medan färjkarlar och hästskjutsar hörde till vardagen.

Efter en vandring till Fårösund får Eirik skjuts av en färjkarl över sundet. Han lyckas ordna hästransport till tågstationen i Tingstäde, men missar tåget och tillbringar natten i en tom tredjeklassvagn på ett sidospår. Följande dags tåg för honom till Visby, där han telegraferar till en av faderns arbetskamrater: *Var god telegrafera Bromarf Hornborg fördröjda motstorm allt väl.* För en yngling med begränsad kassa gäller det att välja sina ord, några vidlyftiga redogörelser tillåter ekonomin inte. Därpå går unge Hornborg med gott samvete ombord på en liten kustångare, återvänder till Fårösund, tar en hästskjuts över ön och förenar sig väl framme med sin besättning som håller på att kvickna till.

Anna Lena Bengelsdorff

HAR VERKAT SOM LÄRARE I HISTORIA, SAMHÄLLSLÄRA OCH NATIONALEKONOMI VID FLERA SKOLOR I HELSINGFORS.

*Var god telegrafera
Bromarf Hornborg
fördröjda motstorm
allt väl.*

Vad är en digital bokcirkel?

- En grupp människor läser och samtalar om en bok.
- Samtalen sker digitalt, exempelvis på Facebook, i chattrum, på digitala anslagstavlor eller via videosamtal.
- Samtalen kan, men behöver inte ske i realtid och de kan vara helt eller delvis digitala.

Tips på samtalsregler

- Alla är aktiva i samtalet.
- Alla hjälps åt att dela på talutrymmet.
- Alla lyssnar på den som talar.
- Alla hjälps åt genom att vara intresserade och ställa följdfrågor.

Några tips till cirkelledaren/läraren

- Arbeta med stöd och stöttning.
- Lägg mycket tid på bokval.
- Fundera över vilka elever som ska vara i samma samtalsgrupp.
- Visa VAD och HUR eleverna ska göra.

Bloggtips:
www.jennypawendes.blogspot.se
www.santvilaser.blogspot.se

Pommern öppen för besök igen

Text *Christine Skogman* ~ Foto *Ålands sjöfartsmuseum*

Den 1 maj slog dörrarna upp på museifartyget Pommern. Nu erbjuds en "nära historien"-upplevelse där besökarna får känna på hur det var att segla över de stora haven under 1930-talet. Pommern – 100 dagar under segel är en besöksupplevelse för alla sinnen.

Den nya utställningen och upplevelsen ombord Pommern är en tredelad resa till Australien och tillbaka. Det första besökaren får tal av ombord är en audioguide på väderdäcket, ett ljudspår där man bland annat får "tjuvlyssna" på samtal mellan besättningsmedlemmarna.

På mellandäck finns åtta stationer som på olika sätt knyter an till resan och händelserna som man fick ta del av på väderdäcket. Här finns aktiviteter som består av interaktiva spel och traditionellt hantverk med autentiska material. Som besökare får du till exempel prova på segelsömnad och barlastlossning.

Väl inne i lastrummet gäller det att hålla i sig då det stormar. Besökaren får göra jordenruntsegelns en tredje gång genom en audiovisuell föreställning, och segla med Pommern genom stiltje och storm.

SKEPPSRÅTTAN RUDY BERÄTTAR HEMLIGHETER. Barnen har sitt eget ljudspår ombord på Pommern. Skeppsråttan Ruby berättar om den långa resan till Australien och hem igen, samt avslöjar hemligheter om livet ombord. Ljudberättelsen är skriven av den prisbelönta författaren **Karin Erlandsson**, bosatt på Åland.

BÄTTRE TILLGÄNGLIGHET. En gångbro till Pommern gör det lätt för alla att ta sig ombord. En nyinstallerad hiss gör det möjligt för rullstolsburna att ta sig hela vägen ner från väderdäck till mellandäck och lastrummet. Alla aktiviteter på mellandäck ligger på samma plan och är anpassade att möta behov som olika besöksgrupper kan ha.

Pommern är det enda fyrmastade fraktsegelfartyget i världen som är bevarat i ursprungligt skick. Under sin aktiva tid seglade Pommern främst till Australien för att lasta vete som såldes i Europa. I dag ligger hon flytande vid den nybyggda dockan som ger förutsättningar att på lång sikt bevara fartyget. ■

Fartyget Pommern

- Byggdes och sjösattes i Skottland 1903
- År 1923 köptes hon av redaren **Gustaf Erikson** i Mariehamn
- Mariehamns stad tog emot fartyget som en donation år 1953
- Sedan 2015 är Pommern deponerad till stiftelsen Ålands sjöfartsmuseum
- År 2016 påbörjades byggandet av en docka för fartyget
- 1.5.2019 öppnades fartyget med besöksupplevelsen *Pommern – 100 dagar under segel*.

Med hjälp av Vännerna

STIFTELSEN ÅLANDS SJÖFARTSMUSEUM RS / *Beviljat ändamål:* Innovativ besöksupplevelse på fartyget Pommern / *Beviljat belopp:* 10.000 euro / *Tidsperiod:* 2016-2019 / *Förväntat resultat:* Att besöksupplevelsen placeras Pommern i framkant bland historiska fartyg och byggnader i världen.

1. Pommern är det enda fyrmastade fraktsegelfartyget i världen som är bevarat i ursprungligt skick. 2. Segeltillverkning 1936 ombord på Pommern. 3. Pommern seglade främst till Australien för att lasta vete som såldes i Europa.

"Alla dör vi ensamma" diskuterades i Söndagssoffan med (från vänster) Nils-Gustaf Eriksson, Marcus Rosenlund, Anna-Lena Laurén och Tuva Korsström. Katarina Gäddnäs var samtalsledare.

Flyttade till Åland för litteraturdagarnas skull

Text & Foto Benita Ahlnäs

Mogens Lindén, överläkare och specialist på barnsjukdomar och allmän medicin i Mariehamn, säger att han flyttade från Stockholm till Åland för litteraturdagarnas skull. Då hade det gått två år sedan de första litteraturdagarna år 1993, som initierades av bibliotekschefen och energisprutan Yvonne Andersson-Halling.

Mogens älskar att mingla på litteraturdagarna. Speciellt glad är han över att träffa författaren Fatima Bremmer från Aspö i Korpokommun som skrivit en bästsäljare om författaren och journalisten Ester Blenda Nordström.

hon älskar titeln på Fatima Bremmers bok: *Ett jävla solsken*. Många andra gör det tydligen också eftersom boken går åt som smör i solen.

ÅTERKOMMANDE FÖRFATTARE. Till de återkommande författarna på litteraturdagarna hör Tuva Korsström som deltog redan 1995 då hon var kulturchef på *Hufvudstadsbladet* och då aktuell med *Berättelsernas återkomst* med femton författarintervjuer. Nu berättade hon om sin senaste bok *Älvan och jordanden*, som är en diger biografi om hennes föräldrar Mirjam Tuominen och Torsten Korsström.

KAMELEONTERNA ANNA-LENA LAURÉN OCH KATARINA GÄDDNÄS. Med sitt sprudlande temperament, sina stora gester och imponerande kunskaper

blev årets litteraturdagar en fullträff för Anna-Lena Laurén, som spelade en framträdande roll i debatterna, och som predikant vid den litterära högmässan i Sankt Görans kyrka i Mariehamn.

I samtalet "Ja skiter i att det är fejk, det är förjävligt ändå" som började som en föreläsning med Jack Werner om vandringsägnen på Internet och källkritik deltog Laurén med Staffan Bruun och Marcus Rosenlund. Laurén återkom också i ett samtal om språket rubricerat "Ensam eller själv?" med Sara Enholm Hielm och Janina Orlov som samtalsledare. Man kunde också lyssna på henne i samtalet "Boken och medierna" som sällskap där hon uppträdde med Mons Kallentoft och Agnes Lidbeck under ledning av Ulrika Lind.

Också vid lördagskvällens supé medverkade Anna-Lena, för att på söndags-

förmiddagen iklä sig rollen som predikant. Hennes predikan på Marie bebådelsedag var djupt berörande från inledningen om livets helighet "som vi aldrig till hundra procent kan förstå" till de avslutande orden om livets seger och att livet är det starkaste som finns.

Av gammal tradition är den välbesökta högmässan i Sankt Görans kyrka en omistlig del av litteraturdagarnas program. Många minns Bo Strömstedts oförglömliga predikan från år 1995 då han i Sankt Görans kyrka talade om orden som bär oss. Han utgick ifrån orden på den döda åländska konstnären Henrik Nylunds gravsten på Föglö kyrkogård; "Allt liv är ett: i ljus, i hav, i sten, i människa".

Katarina Gäddnäs, med flerårigt perspektiv på litteraturdagarna, medverkade som samtalsledare för Hundra år av kvinnlig ensamhet med Ulrika Gustafsson som har skrivit en biografi om Sally Salminen med titeln *Min ljusa stad. Sally Salminen, livet, litteraturen*.

Gäddnäs, som har prästvigts för en tid sedan, medverkade också i söndagens högmässa för att efter det vara samtalsledare i Söndagssoffan, med Nils-Gustaf Eriksson, Marcus Rosenlund, Anna-Lena Laurén och Tuva Korsström. Temat var ensamhet inför de yttersta frågorna.

Anna-Lena berättade om rapportering från oroshärdar, och att hon slagits av hur katastrofdrabbade människor har en oerhörd inre styrka. Marcus Rosenlund sade sig ha ett tudelat – ett vetenskapligt och ett emotionellt – förhållande till döden. Nils-Gustaf återknöt till Estonias förlisning och till hur han i sitt arbete får föra krissamtal med överlevande och anhöriga. Katarina berättade om hur hon i sitt arbete som sjukhuspräst har erfarenhet av döende som ibland griper efter ett sista halmstrå.

Staffan Bruun flankerad av samtalsledaren Janina Orlov (till vänster) och Sara Enholm Hielm. HBL är gemensam nämnare för Staffan som har jobbat där och Sara som fortfarande är på HBL. 2018 fick Sara Svenska Yles litteraturpris för sin essäsamling "Och hjärtat, det var mitt". Autofiktion och HBL var rubriken för samtalet.

Maria och Olof Widén här med Staffan Bruuns uppgörelsebok om HBL. Maria har varit med om alla litteraturdagar från begynnelsen 1993.

Bokhandlaren Pernilla Söderlund tillsammans med Mogens Lindén, som har flyttat till Åland för litteraturdagarnas skull.

En fråga gällde om en läkare eller en jurist kan ta makten över livet.

Alla anhöriga är inte snälla. Eutanasi kan också missbrukas, konstaterade Anna-Lena. Tuva talade om skrämmande framtidsvisioner och om hur äldre människor förödmjukas och lämnas "liggande i skiten". Marcus talade om människans ensamhet både i livet och i döden och att avlidna människor har hittats som mumifierade lik.

– Men döden oroar mig inte, sade Marcus. I tretton miljarder år var jag död innan jag föddes. Nu vill jag maximera min tid innan jag återvänder till förglömmelsen.

AUTOFIKTION OCH HBL var rubriken för samtalet mellan Sara Enholm Hielm och Staffan Bruun under ledning av Janina Orlov. Staffan skrädde inte orden i sin kritik av de han kallade Hbl:s förgörare: Kaj-Gustaf Bergh, Christoffer Taxell och Barbro Teir.

– Den trion var en dödlig cocktail som tog död på allt. Min kritik bemötte de med tystnad.

Ehnholm Hielm replikerade med att Konstsamfundets företagsstrategi antagligen härstammar från bankvärlden.

Publiken gavs också en förklaring till temats ord "autofiktion".

– Det är att man lägger sig själv i blöt, upplyste Janina Orlov.

– Men jag skriver inte om mig själv. Min senaste bok är en essäsamling, deklarerade Sara Enholm Hielm, sekunderad av Bruun som sade sig ha skrivit en pamflett, och att verkligheten på Husis var värre än all fiktion.

– Jag tyckte att Husis var min tidning ända tills ambitionen att vara en rikstidning kastades i skräpkorgen. När jag började hade Husis en upplaga på 70 000 för att efter ledningens katastrofala felbeslut gå ner till 25 000. Konstsamfundet har totalt misslyckats!

"VÄND NÄSAN MOT SOLEN". – Gå ut, vänd näsan mot solen, känn att ni lever. Vi ses om ett år, var Katarina Gäddnäs avslutande ord under Mariehamns litteraturdagar 2019. Det återspeglade hennes avslutningsord för tio år sedan: "Gå ut i världen och försök vara så goda ni kan."

Litteraturen gör en mera empatisk →

Med hjälp av Vännerna

KULTURFESTIVAL PÅ ÅLAND R.F. / *Beviljat ändamål:* Mariehamns litteraturdagar / *Beviljat belopp:* 4.000 euro / *Tidsperiod:* 2018–2019 / *Förväntat resultat:* Att stöda den finlandssvenska litteraturen genom möte mellan författare och läsare.

Litteraturen gör en mera empatisk

Litteraturen gör en mera empatisk, blir projektledare Matilda Nordbergs svar på frågan om vikten av litteratur. Hon är i full gång med förberedelserna för litteraturevenemanget i Mariehamns stadsbibliotek. Det betyder att estraden för författarsamtalen ska fixas och att tekniken ska testas. Allt medan författarna och publiken strömmar in och Mariehamns bokhandel radar upp aktuell litteratur.

Efter en stunds funderande fortsätter Matilda med att konstatera att litteraturen är en viktig del av informationssamhället, och att läsandet befrämjar hjärnans elasticitet.

– Man blir en bättre människa genom att läsa och får också ett bättre grepp om det skedda.

Personligen tycker hon sig få mera ut av litteratur än av film.

Den andra frågan till Matilda gäller om det syns några litterära trender i utbudet under litteraturdagarna.

– Man kan tala om fyra trender. De handlar om mäns och även kvinnors ensamhet eller psykiska ohälsa, norsk litteratur, deckare samt miljö- och klimatförändringar. Speciellt unga män kan känna sig ensamma. Ensam kan man också vara i ett äktenskap eller i ett parförhållande.

Norsk litteratur är nu på modet, berättar Matilda. Hon säger att det är kul att Vigdis Hjorth är här och att hon berättar om sin bok *Arv och miljö* i ett samtal med Janina Orlov. Också i Sverige är det nu trendigt att gå in på texter fokuserande på sådant som har hänt på riktigt.

– Deckare är inne och vi är speciellt glada över Karin Erlandsson som en representant för de åländska författarna.

Bägge författarna fick sina röster hörda vid invigningen av litteraturdagarna i ett samtal kring ämnet När verkligheten överträffar dikten. Andra medverkande var Anders Ahnlied som är Sveriges ambassadör i Finland, Mons

Matilda Nordberg

Kallentoft, Marcus Wallén och Alex Schulman. LAMORI svarade för det musikaliska inslaget.

Anna Jansson medverkade också i sällskap med Lena Ebervall & Per E Samuelson, Fatima Bremmer, Peter Sandström och Anna-Lena Laurén vid den litterära supén på lördagskvällen över ämnet Ensamhället.

På den litterära supéns meny stod helstekt oxfilé med potatis- och bacongratäng, kryddsmör, rödvinsky och säsongens rotsaker. För vegetarianerna serverades vegansk risotto med säsongens råvaror.

– Det är på tiden, fortsätter Matilda Nordberg, att folk vaknar för att inse att miljö- och klimatfrågorna är väsentliga,

inte minst med tanke på kommande generationer. Inte utan orsak lider folk av klimatångest.

Mats Söderlund, högaktuell med första delen av sin dysotopiska klimatrilogi *Hotet*, medverkar tillsammans med Marcus Rosenlund i ett samtal om Väder som förändrar och förändrat världen. Samtalsledare var Simon Holmström.

Matilda Nordberg hade ytterligare önskat att det skulle ha funnits plats för mattrender, men det var inte möjligt den här gången i det välmatade programmet.

ÄR LITTERÄRA EVENEMANG VIKTIGA?

Matilda är övertygad om att litterära evenemang och författarträffar behövs för att inspirera till läsning.

– Det är kul att Åland varit en av pionjärerna för den här sortens litteraturdagar. De har stor betydelse på många plan, inte minst för den sociala samhörigheten. Människor blir verkligen inspirerade av att komma till Åland och lyssna på författarna.

För projektledaren och hennes medhjälpare från föreningen Kulturfestival på Åland har det hela inneburit mycket förhandsarbete.

– Hösten 2018 gjorde vi en förteckning över de författare som vi absolut önskade att skulle medverka – sedan kontaktade vi dem. Intresset var stort, men det fanns förstås även de som var förhindrade. Den sista november var programmet spikat, så att det efter vissa finslipningar kunde släppas i december.

– Alla författare var positiva och taggade och intresserade av temat "ensamhet", som kändes aktuellt.

Samarbetspartners är inte bara viktiga, utan oersättliga.

– Sponsorerna är av största betydelse för att få ekonomin att gå ihop. Vi är tacksamma till alla som har bidragit till förverkligandet av litteraturdagarna. ■

Vårböckerna du inte vill missa!

MÄRTA TIKKANEN Män kan inte våldtas

Märta Tikkanens klassiker i efterlängtat nyutgåva

BIRGITTA BOUCHT Nedräkning

Om livets allvar men med öppet sinne för allt som är roligt eller absurt

MICHEL EKMAN Jag tänker på nötskrikor

Dagboksanteckningar om livet i Helsingfors och tidens gång

KARIN COLLINS Flickan på udden

En skickligt skriven spänningsroman i Hangömiljö

JULIA DEGERTH Min lilla gröna

Inspirationsbok för att leva ett grönnare liv på olika plan

KARIN ERLANDSSON Bergsklättraren

Tredje delen i den hyllade serien Legenden om ögonstenen

Alla SFV-medlemmar får 35% rabatt på allmän litteratur hos oss!

Du får rabatten i vår nätbokhandel litteratur.sets.fi med kampanjkoden »Aktie123«. Här hittar du hela vårt sortiment med hundratals titlar. Öppet dygnet runt!

SCHILDTS & SÖDERSTRÖMS

Föreningsresursen upprätthålls av SFV och här hittar du fakta, tips, råd och svar på frågor gällande olika aspekter av föreningsliv i Svenskfinland. www.foreningsresursen.fi

Sebastian Gripenberg
FÖRENINGSEXPERT

Ordförandes uppgifter

Med tanke på hur central ordförandeposten är i de flesta föreningar kan det vara överraskande att föreningslagen de facto säger ganska lite om vilka uppgifter hen skall sköta. Lagstiftaren har på denna punkt velat ge föreningarna stor frihet att organisera verksamheten så som det passar dem bäst.

En förening måste ha en styrelse. Den är alltså ett lagstadgat organ och en förening kan inte verka utan en beslutför styrelse. Styrelsen måste också ha en ordförande, som inte får vara omyndig. Trots att det enligt lagen måste finnas en ordförande, är ordförande inte ett självständigt organ i sig utan alltid en bland styrelsens medlemmar. En styrelsemedlem behöver inte vara medlem i föreningen om det inte uttryckligen krävs i stadgarna, men i praktiken är det ett krav i de flesta föreningar. En extern styrelsemedlem har inte heller rösträtt vid föreningens möte.

De uppgifter som föreningslagen ålägger styrelsen är följande:

- 1) att handha medlemsregistret
- 2) att sammankalla föreningsmötet
- 3) att företräda föreningen
- 4) att se till att bokföringen är lagenlig och att medelsförvaltningen är ordnad på ett tillförlitligt sätt
- 5) att omsorgsfullt sköta föreningens angelägenheter i enlighet med lag samt föreningens stadgar och beslut.

Av bokföringslagen följer också att (den sittande) styrelsen skall underteckna bokslutet före verksamhetsgranskningen eller revisionen. Uppgifterna som i lagen uttryckligen ges åt styrelsens ordförande är ännu färre:

- 1) att fungera som namntecknare, (om inte något annat bestämts i stadgarna) och
- 2) att underteckna anmälningar till föreningsregistret (kan även skötas av någon annan).

Det kan vara ett drygt arbete att handha medlemsregistret och bokföringen, men det är självklart att de här uppgifterna allena inte sysselsätter ordförande eller styrelsen. Den viktiga punkten är ”att omsorgsfullt sköta föreningens angelägenheter i enlighet med lag samt föreningens stadgar och beslut”. Ur denna korta mening flyter det mesta av

det en ordförande och den övriga styrelsen i praktiken arbetar med. Att verkställa föreningens beslut innebär till exempel att förverkliga verksamhetsplanen och att se till att verksamheten hålls inom de ramar som stakas ut i budgeten. Det är sällan ett problem om intäkterna överskrider det planerade, men nog om kostnaderna ökar okontrollerat.

Vad gör en ordförande då i praktiken? Listan kan beroende på föreningens uppbyggnad, ekonomi och verksamhet göras hur lång som helst. En allmängiltig sammanfattning kunde se ut så här:

- 1) att leda styrelsens arbete
- 2) att sköta föreningens externa kontakter
- 3) att ansvara för föreningens strategi och att utveckla föreningens verksamhet
- 4) att övervaka den obligatoriska administrationen
- 5) ifall föreningen har personal, att samordna kontakten mellan styrelse och kansli, vilket innebär att sköta om personalfrågor.

Alla de här uppgifterna måste skötas tillsammans med andra personer; förtroendevalda och aktiva medlemmar. Särskilt den så kallade obligatoriska förvaltningen kan vara arbetsdryg, med allt från relativt enkla anmälningar till föreningsregistret till skattedeklarationer. En ordförande kan inte ensam driva en förening i all oändlighet, i något skede kommer väggen ohjälpligen emot. En ordförande måste alltså lära sig att fördela arbetet i styrelsen, så att hen själv kan koncentrera sig helhjärtat på de allra viktigaste frågorna. En styrelse där medlemmarna tittar ner i bordet när det frågas efter frivilliga står tyvärr med stor säkerhet snart inför den betydligt svårare frågan om att hitta en ny ordförande.

Den viktigaste frågan i de flesta föreningar har i allmänhet med föreningens långsiktiga framtid att göra. En förening som inte får nya medlemmar kommer i något skede inte att ha medlemmar alls. Det är inget självändamål för en förening att existera för evigt, men för en stor del av föreningarna ingår den här tanken ändå som en självklarhet. I dagens läge är ordförandes viktigaste uppgift alltså att värna om återväxten, att hitta nya eldsjälarna och nya idéer som skapar kraft och bär föreningen mot framtiden.

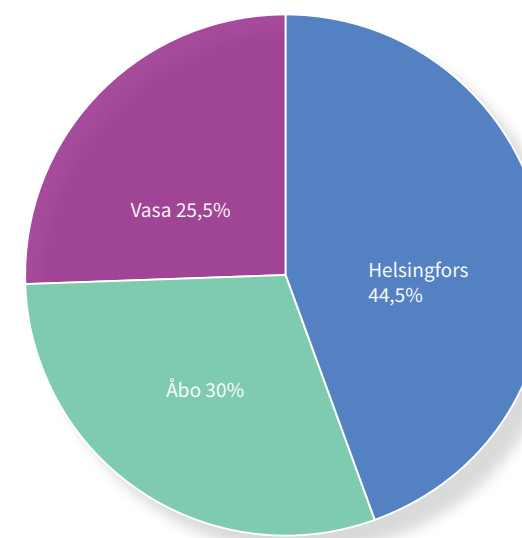
§ 2 ENLIGT SFV:S STADGAR

Svenska folkskolans vänner rf:s syfte är att främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden.

SFV:S EGET KAPITAL 31.12.2018:	MEDLEMMAR I UNDERSTÖDSFÖRENINGEN FÖR SFV	MEDLEMMAR I SFV	SFV:S FONDER
85 miljoner euro	7305 st	348 st	422 st

ANVÄNDNING AV HOS VÄNNERNA-LOKALERNA 2018				
	Helsingfors	Åbo	Vasa	Totalt
Bokningar	273	184	156	613
Timmar	1187	588	563	2338
Deltagare	3695	2010	1476	7181

FÖRDELNING AV BOKNINGARNA REGIONVIS

LÖPANDE ANSÖKNINGSTID

Vi har löpande ansökningstid för våra allmänna bidrag. Du kan ansöka om bidrag för projekt som har verksamhet under tidsperioden 2019–2020. Mer information: www.sfv.fi/bidrag

MEDLEMSKAP I SFV

Medlemskapet i Understödsföreningen för SFV kostar 15 euro/år. Till förmånerna hör SFV-magasinet, årsboken SFV-kalendern samt som ny medlem en bok ur SFV:s skriftserie. Dessutom får SFV-medlemmar rabatt på böcker från Schildts&Söderströms.

Adressförändringar.

Meddela oss din nya adress via www.sfv.fi/medlem per e-post svf@svf.fi eller ring 09-6844 570.

DONATIONER OCH TESTAMENTER

Vill du vara med och stöda det bildnings- och kulturarbete som SFV gör? Kontakta kanslichef Johan Aura, johan.aura@svf.fi eller 040-3559 935.

FOTO: WIKIMEDIA/CHRISTIAN SALTAS

Text Tove Fagerholm

Existentiellt allvar bakom burlesk lekfullhet

LENNART HELLSING 100 ÅR

"Han var den svenska litteraturens största handelsman i läsгодis".

Ulf Stark i Dagens Nyheter

Aret 1945 är magiskt i svensk barnboksutgivning. Då trädde en självlysande ledartrio fram och gav barnlitteraturen en ny riktning. Astrid Lindgrens anarkistiska Pippi Långstrump flyttade in i Villa Villekulla, Tove Janssons

mumintroll fann vägen till Mumindalen och Lennart Hellsings barnboksdebut *Katten blåser i silverhorn* gav genklang i hela den svenska barnboksvärlden. *Trollkarlen i Indialand* sträckte sin teckenprydda hatt mot natthimlen

*så stjärnor regnade ner som guldsand
och månen föll som en citron i hans hand.*

Den ena visan efter den andra har strömmat ut ur silverhornet sedan dess. Lennart Hellsing lyckades inte bara förnya barnlitteraturen. Han fördjupade synen på barn och vidgade

definitionen på barnkultur. Han vågade ta sig an svåra frågor med ett lekfullt tonfall. När Bagar Bengtsson dör begravs han i en limpa. Vad kunde väl vara mer passande? I den uppmärksamade debattboken *Tankar om barnlitteratur* 1963 formulerade han sin syn på genren. "All pedagogisk konst är dålig konst – och all god konst är pedagogisk."

Han engagerade sig också fackligt för att höja barnboks-författarnas statur. Han var med om att starta Svenska barnboks-institutet 1965. Tack vare honom finns det numera professorer i barnlitteratur. Under långa tider var han verksam som barnbokskritiker i *Aftonbladet*.

ORDFROSSARE MED DYSLEXI. Lennart Hellsing har sagt att han inte var särskilt språkbegåvad och att han hade svårt för att stava.

Det kan nog vara att Gabriel Gräslök i *ABC* 1961 är hans alter ego.

*Gabriel Gräslök skriver så gräsligt
brevet han skrivit är inte läsligt:
Åh ett sånt brev,
sa fröken, och rev
brevet som Gabriel Gräslök skrev!*

Den som har problem med stavningen men envisas med att bli författare var före datorernas tid hänvisad till *SAOL* för att kontrollera sin stavning. När man bläddrar i en ordbok händer det lätt att ögonen faller också på ord man egentligen inte söker. Jag minns att jag själv som barn föresatte mig att läsa igenom hela ordlistan, (en hittills ofullbordad föresats). Kanske Hellsings stavningsproblem gjorde honom till en veritabel ordfrossare?

Om man inte har lätt för språk är det en gåva att växa upp i tvåspråkig miljö. Bröderna Hellsing fick engelskan gratis eftersom de under barndomen vistades mycket hos sin engelsktalande mormor. Hon var en levande uppslagsbok när det gällde nursery rhymes. De engelska barnrimmen lärde gossen Lennart att uppskatta rytm och ordmusik. Det var inte självklart att han förstod varje ord och inslag av nonsenspoesi uppmuntrade till språklek. Han insåg tidigt att barnpoesi gärna får bjuda på tuggmotstånd och att den inte nödvändigtvis måste hålla sig inom ramarna för barnens välkända värld. Det oväntade och okända stimulerar fantasin. Varför inte som i *Här dansar her Gurka* 1977 smida vers utgående från en berömd kokbok?

*Kajsa Warg hon är sig lik
kokar soppa på en spik
...*

*ja man tager vad man haver
i kastrullen man begraver
ett par gamla skor som skaver
sånt kan passa skandinaver*

MEST ÄLSKAD. Hellsings berömmelse vilar i hög grad på hans finurliga och burleska verser och halsbrytande språklekar varav många tonsatts.

I min familj har vi i tre generationer lärt oss verserna i *ABC* utantill. Det är den mest älskade versboken hos oss. Högt älskad är också prosaboken *Den underbara pumpan*. I Storbjörns och Lillbjörns trädgård växer en pumpa som snart är större än huset. Då flyttar björnarna in i pumpan. Höststormen rycker loss pumpan och för den ut på havet. Björnarna blir sjöbjörnar. Vintern kommer och istappar hänger i fönstren. Lillbjörn tror de håller på att bli isbjörnar. När de eldar i spisen lyfter pumpan som en varmluftsballong. Då blir de luftbjörnar. Måne det är björnar som inte alls finns?

Lyckligtvis kan Lillbjörn svara med ett berömt citat: Jag tänker – alltså finns jag till!

DEN MINST KÄNDA BOKEN. År 1967 fick Lennart Hellsing ärva byn Potnahaven på den skotska whiskyön Islay. Hans morfar Alexander McLaren blev rik på sockerplantager i Brittiska Guyana och köpte egendomar till alla sina barn i Skottland. Lantegendomen Cladville ägs numera av sonen Jöns Hellsing. Lennart bodde en tid på sin ärvda egendom och skrev en bok till byns barn på engelska, *Cladhille Cakes; Songs from the Rhinns*. Han gav ut boken på eget förlag 1975 och delade ut den åt skolbarnen i Potnahaven. Eftersom den inte har översatts till svenska har den förblivit den minst kända Hellsingboken. Georg Riedel har tonsatt dikten *Highland cow*. Här är sista versen:

*The sun goes to bed but the coppery cow
takes the moonchild newly born -
She takes it tenderly up the hill
On the point of her golden horn.*

SAMHÄLLENGAGEMANG. Det lekfulla och nonsensbetonade kan skymma att Hellsing också tar ställning i samhällsfrågor. *Bananbok* 1975 är hans bidrag till decenniets protestlitteratur. Här finns socialt patos och samhällskritik under en ironisk täckmantel. Ofta vänder Hellsing upp och ner på hierarkierna och överhetspersoner driver han gärna med.

*Hans helighet påven
Som håvar med håven
Hans majestät konungen
Som äter av honungen.*

I *Welams vädermödor* 2008 blandar han sig också i miljödebatten.

*Här kommer herr Welam! Du Milde!
En smällfet och oborstad vilde.
Med gas pö om pö
han förstör vår miljö!
Gud hjälpe, så han ställer till de!*

Allålderspoet vill jag kalla Lennart Hellsing. Vuxna njuter av att läsa hans verser högt för barn och barnbarn. Alla har glädje av att sjunga Hellsingvisor. Ibland ger han en tydlig blinkning till vuxenvärlden. Han anspelar på sådant som bara vuxna förstår, ibland tolkar barn och vuxna texten olika, men förtrollningen drabbar alla som är villiga att låta sig förtrollas.

Visst har han försökt sig på vuxenpoesi redan i ungdom men han märkte att det var viktigare för honom att ha barnen som sin huvudsakliga målgrupp. Han ville ge barnen livsglädje, levnadsmod, hopp och nyfikenhet. Han ville ge fantasin vingar. I själva verket är det just precis det vi alla behöver oavsett ålder.

Några böcker vänder sig ändå mest till vuxna. *Strandbok* från 1964 blev nog den ultimata vuxenboken för inbitna rökare som Hellsing själv när den utkom i nytgåva 2006 i form av två cigarettaskar. De 36 fyrradingarna på hexameter är tryckta på cigarettpapper, utan tobak, med filter i båda ändarna. De två cigarettaskarna är försedda med varningstexter: Hexameter kan påverka rytmisinet och Även en liten dos poesi kan orsaka eufori.

Den lyckliga osten 2001 är en bilderbok som kan glädja både unga och gamla ostälskare.

”Det är en fördom att bilderböcker är för förskolebarn, men jag ser ingen begränsning där. Det finns ingen bok som alla tycker är bra, i så fall är det något fel på den. Ostboken är till för dem som gillar den och de andra kan läsa någon annan bok”.

*Månen själv – en ost som glänser
bortom jordens trånga gränser!
GUDAR äter den, men låter
sen sin månost komma åter.*

Med en klackspark förefaller han ha tagit sig från det ens uppslaget till det andra. Hans verser flödar till synes mödolöst med absolut gehör för rytm och rim och uppslagen är oändliga. Mer än hundra böcker har han fått utgivna från 1945 till 2014. Intet ämne är för litet, men ingenting är heller för stort eller svårt. Ibland döljer sig stora tankar i enkelt rim. En av mina favoritverser avslutar

Vitt från 1984. Den börjar i Afrika och slutar i Småland:

*Långt ner i Afrika
där sitter en negress.
Hon plockar vita händer
hon plockar vita händer*

*Upp flyger fjädrarna
och dunen blåser hit.
Då snöar det i Småland
och marken ligger vit.*

...

*Gud kanske vet det där
hur vinden far – och vart!
Och kanske är han kvinna
och kanske är hon svart ...*

Skor förekommer ofta i Hellsings verser. I *Den flygande trumman* 1954 skriver han om månen:

*Där uppe i himlen
där stjärnorna bor
står gubben i månen
i gyllene skor*

Månen kan tydligen också ha annat på fötterna:

*När gubben i månen går ut för att gå
tar han sina moln skor och molnsvantar på.*

Petronella åker utför forsen i en galosch och Daniel Doppsko doppar sin sko i vatten och vin.

Det känns symboliskt att den allra sista boken heter *Skor*. Efter sjuttio författarår och över hundra titlar var det dags att så sakteliga vandra ut ur tillvaron.

*Skorna kan ge oss ett andligt lyft,
skolös är människan knappt värd ett dyft*

*Därför: Hurra för sula och klack!
Tur att ni finns – ett hjärtinnerligt tack!*

*Ibland kan man verkligen undra förstås
om vi valt våra skor, eller de valt oss?*

*Ty skor vill ju helst inte alls ta emot en
om de inte känner sig helhöjd med foten*

*Vi går från affär 'n med skorna betalda
och gläds att just vi av dem blev valda*

”

Favoritcitat:

*Språket är en sockertång
som man kan gripa världen med.*

Den eviga tolvåringen kallar han sig själv. Han tror att eftersom han är så barnslig behöver han inte tänka på att anpassa sitt språk för barn. Därför blir hans barnböcker gränsöverskridande.

Diktsamlingen *Vykort från verkligheten*, från 1949 är nog tänkt som en vuxenbok. Han har inspirerats av en resa till Spanien och norra Afrika. Han har nog hänförs av Lorca också. De första verserna i dikten *Dans under månen* kunde ha stått i Hellsings minnesruna efter hans död den 25 november 2015. Nu väljer jag dem som hundraårsdikt.

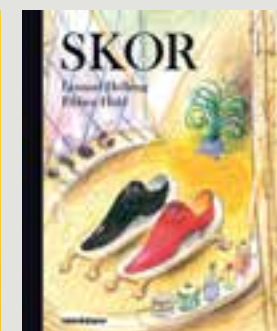
*Måne du runda håll
i nattens svarta gitarr
vet du den spelmannens namn
som i natt slår över strängarna?*

*Högt över varandets skog
sjunger de blå fåglarna
och jag sjunger här
naken i månens gula snö
under glesa kronor!*

FOTO: WIKIMEDIA/CHRISTIAN SALTAS

Paul Lennart Hellsing

- Svensk författare och översättare
- Född 5 juni 1919
- Utbildad till ingenjör
- 1947–1952 gift med den finska operesångaren Maaria Eira
- 1953– till sin död 2015 gift med skådespelerskan Yvonne Lombard
- Barn: **Johanna Hellsing** musikpedagog, **Jöns Hellsing** reklamman och författare, **Susanna Hellsing** förlagsredaktör och författare, **Petter Hellsing** konstnär, **Karolina Hellsing** skådespelare och scenograf
- Framstående priser: Nils Holgersson-plaketten 1951, Astrid Lindgren-priset 1970, Litteraturfrämjandets stora pris 1974, De Nios Stora Pris 1987, Ferlinpriset 2009, Svenska Akademiens stora pris 2014
- Död i Stockholm 25 november 2015

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND (SLS)

JAG MÅLAR SOM EN GUD
ELLEN THESLEFFS LIV OCH KONST

Hanna-Reetta Schreck

ISBN 978-951-583-462-1
Ca 400 sidor, inbunden, illustrerad
Cirkapris 36 e
Utkommer i augusti

■ Ellen Thesleff (1869–1954) är en av Finlands första expressionister och hör till Nordens mest framstående målare. Hanna-Reetta Schreck har fördjupat sig i Thesleffs brevväxling och via den får läsaren ta del av konstnärens fascinerande historia. Ett stort antal av de viktigaste verken ingår, liksom många fotografier som belyser privatlivet. Minä maalaan kuin jumala utkom i original 2017 (Teos).

SKRIVANDETS VILLKOR OCH GEMENSKAP

FINLANDS FÖRFATTAREFÖRENING 1919–2019

Stefan Nygård & Henrika Tandefelt

ISBN 978-951-583-460-7
456 sidor, inbunden, illustrerad. Cirkapris 28 e.
Köp boken i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors (tiedekirja@tsv.fi, +358 9 635 177) eller beställ via SLS (info@sls.fi, +358 9 618 777).

■ Finlands svenska författareförenings historia ringar in hundra år av fackligt engagemang och litterära debatter. Föreningen har varit en viktig plats för gemenskap och kontakter författare emellan, och har skapat möjligheter för möten mellan läsare och författare. Frågor som ständigt återkommer är: Vad är god litteratur? Hur ser den finlandssvenska litteraturens framtid ut?

FÖRLAGET

DET LUNGSJUKA HUSET

Matilda Gyllenberg

ISBN 9789523331884
260 sidor, inbunden
Cirkapris 26 euro
Köp i bokhandeln eller via
www.forlaget.com

■ Huvudpersonen i Matilda Gyllenbergs debutroman har fått mycket av livet, men känner sig ändå lurad. Hon iscensätter en tjugig tillvaro för sig själv, sin man och deras dotter, i ett hus som hon försöker inreda till perfektion. Men bakom den vackra fasaden döljer sig besvikelser, hemligheter och svek. Varför vill hennes grannar aldrig tala om det förflutna? Vad döljer sig i husbolagets protokoll?

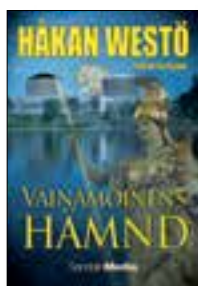
MYRORNAS HEMLIGA LIV

Katja Bargum, Heikki Helanterä

9789523332027
216 sidor, inbunden
Cirkapris 30 e
Köp i bokhandeln eller via
www.forlaget.com

■ Från den kryllande stigen av sockermyror som löper upp längs köksbordsbenet till mattan av svidande ettermyror under lingonriset – myror finns överallt i världen. Myrornas hemliga liv är en lättillgänglig och underhållande faktabok med färgsprakande bilder från världens alla hörn. Ta del av den nyaste forskningen om myror – här finns något för såväl amatörer som inbitna myrmekologer!

SANDELIN MEDIA

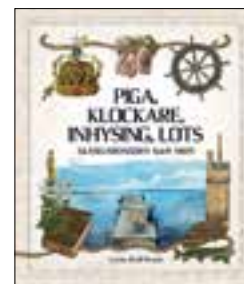
VÄINÄMÖINENS HÄMND

Håkan Westö

ISBN 978-952-68618-7-6
156 sidor, häftad
Pris: 15 e.
Beställ på www.sandelinmedia.com –
finns även i välsorterade bokhandlar.

■ Journalisten Joel Dunstberg semesterar i Hangö med flickvännen Karin Hjelt, agent vid det finska kontrapionaget. Under en sommaruni-föreläsning mördas Leonid Marschlin, precis då han nämnt Kalevalas kopplingar till Frimurarna och Illuminati. Äventyret fortsätter i bland annat Åbo domkyrka – med en överraskande final i Lovisa kärnkraftverk.

FÖRLAGET VINGPENNA

PIGA, KLOCKARE, INHYSING, LOTS
SKÄRGÅRDSÖDEN 1669-1809

Carina Wolff-Brandt

ISBN 978-952-68548-4-7
280 sidor, inbunden
Cirkapris 39 e
Köp boken i välsorterade bokhandlar
och via adlibris.fi

■ I boken vävs en populärhistorisk skildring av storpolitiska händelser samman med fiktiva berättelser om verkliga människor som levt i Kyrkosundsskär i sydvästra Finlands skärgård, mitt i det svenska riket under de spännande och turbulenta tiderna 1669–1809. Boken har både ett rikshistoriskt och lokalhistoriskt perspektiv. Bokens vackra illustrationer är gjorda av Jenny Wiik.

AKSAKOV'S GRAV

Carina Wolff-Brandt & Gudrun Wessnert

ISBN 978-952-68548-0-9
170 sidor, inbunden
Cirkapris 20 e
Köp boken i välsorterade bokhandlar
och via adlibris.fi

■ Tvillingarna Zach och Reg knackar på hos sin gammelfaster i kustbyn Meerike en mörk höstkval. Huset ligger ensligt vid den vindpinade stranden. Men fastern verkar inte glad över att träffa sina unga släktingar. De få människor som bor i byn är väldigt gamla och betar sig skrämmande. Snart förstår syskonen att någonting är fel. Spännande läsning för 9-12-åringar.

LITORALE

VI MINNS M/S IRMA

Cecilia McMullen

ISBN 978-952-7224-05-2
Inbunden, illustrerad
Rek. pris: 32,50
Köp i bokhandeln
eller på www.litorale.fi

■ Natten mellan 25 och 26 oktober 1968 förläste fartyget M/S Irma på norra Ålands hav i hård storm med 11 personer ombord. Endast en av de omkomna hittades efter olyckan och vraket har aldrig lokaliserats, så den exakta platsen för förlisningen är fortfarande oklar. Fartyget ägdes av Artur och Agnes Grönqvists familj från byn Vålax. Dokumentationen baserar sig på arkivmaterial samt på intervjuer med de som finns kvar och som minns M/S Irma och hennes besättning och passagerare.

LILLA FESTBOKEN - JADEKANINENS GRYTA

Milena Parland

ISBN 978-952-7224-01-4
80 sidor, inbunden, illustrerad, färg
Rek. pris: 24,90
Köp i bokhandeln
eller på www.litorale.fi

■ På förskolan, i sandlådan, i gungan och hos grannen finns barn som firar olika spännande högtider. Med sagans hjälp lär sig barn lätt om olika kulturer. Du vet kanske varför vi firar Sankta Lucia, men har du koll på Vesak, Ramadan och Nouruz? Lilla festsagoboken ger exempel på olika sagor och legender om månfesten, sukkot, diwali, hallowéen, lucia, julen, kinesiskt nyår, nouruz, pesach, påsk, vesak och ramadan. Boken är utmärkt läsning för barn på dagis, i förskolan och ända upp till klass 4 i grundskolan.

GUNILLA MALM

UGGLANS SÄTT ATT FLYGA GÖR TYSTNADEN SYNLIG

DIKTER

Gunilla Malm

ISBN 978-952-94-1297-6
70 sidor, häftad
Pris 17 e
Köp via boklund.fi

■ Att läsa och skriva är att utforska och kartlägga tillvaron. Båda försätter oss i tillstånd där det inte finns någon skarp gräns mellan dröm och verklighet. Så kan vi dela ensamma upplevelser. Det djupt personliga blir allmängiltigt. Poesin förenar rytm och färg i ett komprimerat uttryck. Min strävan är att göra det på ett sätt som når läsaren som en motkraft mot kärlekslöshet och förstörelse.

OBS! Preliminär information

SFV-biografier

på Bokmässan i Helsingfors 2019

JOSEF HERLER – KULTURNAVET I NYKARLEBY

Konstnären, skådespelaren, regissören, bokhandlaren och museigrundaren **Josef Herler** (1886–1968) levde nästan hela sitt liv i födelsestaden Nykarleby, dit han flyttade efter studier och arbete i Dresden, Helsingfors och Åbo. Hans bokhandel blev mötesplatsen som samlade traktens kulturfolk, och lärargärningen vid Nykarleby seminarium spred hans kultursyn till hela det svenskspråkiga Finland. **Berndt Arell** fångar en mångbegåvad och sökande mänska i sin tidsbild från den österbottniska småstaden.

EVY BJÖRKMAN – FOLKBILDARE, SKRIBENT OCH HUSMOR

Då **Evy Björkman** (1876–1960) gick i pension vid 80 års ålder år 1956, hade hon arbetat för ungdomsrörelsen och det fria bildningsarbetet i nästan 50 år. **Sigbritt Backman** beskriver ingående hur Björkman arbetade för flera olika aktörer inom det fria bildningsarbetet – alltid med samma målsättning: att genom föreläsningar, kurser och studiecirkelar sprida bildning och kunskap till den svenskspråkiga befolkningen i Finland, speciellt till ungdomen.

